

Zazakî Kovare Huner o Kultur

MAZEÛST

OMARÊ 5

Çawok ez sê şima qesê
ken o cuyen, ez sê xui
qesê ken o miren.

Platon

Cuyayış, wevêr bê hevî
ra destpê ken.

Jean Paul Sartre

MAZEÛST

VATE EDITOR

Yo zonayé vo " ziwon nîniké millete". Ma nîniké ma bîya lete lete o sé ron kelî helya .Éra vate vîren ma nînisén . Vatê qıdyé.

Bir bilgin " dil milletin aynasıdır" demiş. Bizim aynamız paramparça ve eriyor. O yüzden önsöz yazmıyoruz. Söz bitmiştir

Editor : Abdullah
CELİK (Tari LOLA)

Genel yayın
sorumlusu :
Abdullah CELİK

Graphic (Design) :
Ma'z Êst

Caricatur : Tuncay
AKBABA

Ma'z êst dergisinin bir yayın çizgisi olmakla beraber tüm yazarlarımız kendi makaleleri ve yazılarından sorumludurlar. Ma'z êst dergisi dilde bir fikir birliğidir.

NIŞTOX

VATE EDITOR	2
EZ O PARMANIDES	1
EZ CORONA !	2
XEYAL MI	3
WAYA BE SANS ,WAYA BE TALIH	4
HAYÊ ŞİMA ESTA? ZIWON MA HO VÎN BEN!	6
DALDÉ QILBID ÊMÊR HINDUN	7
WER'IJ Û SENÇEQ'IJ	10
TÎC/RÛÊC	11
DIN	12
VENG	12
MORIAD HO SEBEN?	13
TEKELIF A OKSIMORONIK	14
MA AZAD NIO NIE ?	15
ÎDDEAL O RASTE	17
BREZ COVID-19	20
CINÉK	21
PENCERE MI'RA UNİYAYIS	22
ASIMILASYON (HELNAYIS):	24
ZİYARÊTÎ IRAQ PAPA (SERKÊŞİŞ)	30
MI VA ANA; KENE GAWURIA,	34
TU DÎMA	35
TARIX	36
ŞIKYO	37
TI GEYALEY GEYALUN MINA	38
NEWROZ ŞİMA FÎRAZ BO!	39
ÉSIR'E YEXK	40
RIYER DERG O DÛIR XUID MIJIN BEN BARI.	41

EZ O PARMANIDES

+Parmenides tı xêr amé,mı seméd tu engur mi parizna.Bî rueş biné ma gal gal bıkir.

- Haylo Tarî

+Haylo çîna Parmanîdes ew çu "estiş est nîo çînnu

- Hahaha;ek estiş estu,çînebîyayîş çînnu.

+ Sîni Parmenides "ek yo çî çîn u ew wext çînayé ra bîyayîş sîni ben"

- Ek estiş êsto o çîko bîe wextu o bedilyen o ebedîw ewı gé tim bıb.

+Haylo vındır vındır,ek yo çî ezeli o ebedî o bedilyen çînéw? Ek "a" bedilyen ew wext yo xeletî est a.

Bo bacî aristoteles tu palexnen!

- Hahaha Tarî! Tı yaron, şî lola rî şîiron bıns.Îbnî Sina,Farabî ra vac wa ğelet mekîr.

+ Tu mézg mı véşna.

- Bo;Ek estiş est éra gé tim bıb, estiş çînyebîyayîş ra nıben.Ek yo çî çînnu çîné ra bîyayîş nıben.

+Lîa Heraklîtos o Pitagores sé tu niyatyé,zuîr mek.

- Biné Çolîg ra vîc.biné bî İtalya ez bacar Ela dı tı mévan xu kîr.

+Inké ez aslaw nîozon,ez Kırd Zazawo. Ez hol zon şıma ma ra cé çî tırawutu.Ez ho pé ra yî dım.

- Hahaha Tarî Tari bo;

Biya esta

Bîyayé çîn a

Biyayé hof est a hof çîn a

+ la hewle kuwet nîo tı ést nîoz tı çîn.Ek çînyabîyayîş estıb ewı çînabîyayîş nîw bîyayîş u.Tı hé xelet kén.Bîyayîş çînabîyayîş ra nîn a.

- Tı eşkén yoné biné awké engur mîr dekır.

+ Qatîx Palî Xélon est fıruk

- Eyé Sarcon hîna weş u.

+Pers a péniyen " Ma zazé ést nîo çîn"

- Şıma ést! Leşé şıma est a gon şıma çîn u.

+ Cuk se?

- Bo Tarî;ek zazé bı bîné zıwon xu ra gé qesé

bıkerdyé,bicuyéné,bihuyéné,bıberméné.Şıma bîe zıwon xu pîeré zıwonon ra cuyén.

+Hmm ti vonîk"ıncéde şıma bîyayîş şıma çînyabîş şıma ra xırab u.

- Heşé şıma.Ek şıma çînébîné ez çînişyo,ez bîyayîş şımara est o.

+ De warz Platon ho venden tu dı. Ez ey gécîd omaré şeşınıd gal gal ken .

Tari

Merhaba şımarî qıcon Âdêmîr.

Ez zono ez yo têk mîkrobîo,ez zaf ğırabın o,ez înonon mîrêno,gon yîn genno,yın fatasnen.Lîa ez qarîş heywonon nıbeno nehıel.Bî merg sobnîa holê ez ho şımarî nıken.

Ez şıma hûrafon'ra,hekîaton'ra zûron'ra qerefneno o vênayîş raşt on vêr çımon şıma,ġeletî'ra açarnayîş ser mêzg û zonayê şıma dona şıma vênayîş.

Ez pê mîkroskobon şıma zûar bela ha êsen,ha nêsen.

Çîm şıma kuarî,guêş şıma kêr,kuwêt şıma ğıdar nîw hîn.

Lia Inna qıcık ê xû wa pîyerê gerdun(dınya) nîyon yo qaosîd verdayîş mîr bina zehmet nıbı.

Yo wuêxt kılmek pîyerê zonayon şıma, mallê,haham,pa-paz û keşîş şıma mı kerdî lal o bîe veng verdê

Pîyerê comîyon şıma, kilîson,katedral o sinagog şıma mı qefelnê.Mabêd şıma wo ombarîk pîer mı kilît kerdî,meftê yın mı qerefnê.

Cehdê şıma wo nexşîen, kuçê şıma wo vıraştê,ey magazê(mağaza),bazırganê nîyon milleton mı qerefnê o mı têna verdê. Nızdîra ey parlemanton şımazî ez qefelnen.

Eyınık şıma qêş kerdîek hê gerdûn(dınya) idare kên, ey kral,ey serok,ey wezîr,mı pîyerê yın qesron yını'd mı kerdî heps.

Şaşkerdiş ver dı nîozon bina sekîr,aqıl sarê yın dı, zonayîş mêzg yın dı nımend.

Mı ra tersên

Şıma pîyer mı ra tersên.

Ez'ık tersen !

Hûkûmdar o qralon, generalon o "Hommon" şıma ra nîe.Zonayon ,ilimdaron şıma ra ez tersen.

Ez zono;yo wuêxt yen inna hekîyat'ız qıdyena, pênîyê mı'z yenna,îlîmdar o zonayê mı qeldên êrdır. Şıma mı ra qıdyên.Lia badî mına honê şımma sê vêr nıbên.

Vatê mı hol xû gûeşkîrîyê"pê raşt îlîma şîrîyê raha ra.Êr eyın'ık şıma rahar a caverdê; kral,hukûmdar,wezîr, mallê,keşîş,haham o Hommon zûrkeron hîn caverdyê.Şıma ra êsen faydê yın yınîr çîn u. Hommê yoyîn terk mekîrê,şıma xûîr Hommê zûrkêr icaz kerd.

Inna holê mi xu vîra mekîrê.

Xatîr şıma.

XEYAL MI

Ez yo qije pêneron(göçeden) a. Ez ne itya ra ya,ez nez uca ra ya.Ez şuêr welat xu'z ez xerîba,îtya dî hona xerîba.Hama ez Hamburgid bîya pîl, îtya dî ûmbaz mî êst o ez îtya dî miekteb vûnena.

Ma herser şîn welat cê bab o kal xu. Ma qışkekêra şî omê.O semêda dî heb welat mî êst.

Feqet yo welat mî,mî zaf mî zaf ken bermî.Çolig... Zaf rınd u,hêt insunatê zaf pak o rınd a.Lîa xu tênar çînu.Zûn ma ho ben vîn ço tuvay niken.Yo nivêcyen nivun,qîj ma hay bîe zun xu bên gird.Dêst yın ra nitepşên.Yın hûma ferq nîke,ekî ma oxte devum bık nesil a newê, generasyon yın yo kelîma nişken tor pîlun xu qesêbık.

Huma ferk nikên.

Xeyal mî dî,Zazun ma pîyer tor qijun xu zun xu qesê kên estu.Qîj tor yo bînun Zazakî/kirdkî qesê ken.Ez yo lacêk Hamburgid sarısnen a, yo cirun ma,kê(aile) yî tor yî tım Zazakî qesêken.Inkê şîma

vun"lîa se bu normal yo cîyo". Oxte nu! O lacek Zun xu ra hesnîken.Cı semeda? Umbaz yî ço Zazakî fum nîkên.Êhen zaf Zazay ma hay ityad,Almuniyad, herca dî êst,hama yo qij tor yî qalnîken,nişkên qesê bikır.

Xetê ma zaf,lîa feqet zemun ma niqedyo. Êr ekî herkez tor qijun xu qisebik inî zun vîn nîben.Dayê mî yo ruej mîra va: Kênê mî her zûn yo merdima yo insuna...

Ez êr eşkena vaj: Dayê ez yo însun tena nîya, ez ha herinda punç însun dî.Ez zazaya yani Kırdî,Almuna,Tırka, İngîlîza u yo binez Îspanyola.

- Mihriban Can

WAYA BE SANS ,WAYA BE TALIH

Wextun ra wexték welatun ra welatek,yo cinyek bîbya o hot(7)heb laj yê bî o şî yo kue dı(dağ) yo xon(köşk) viraşt o té cuyêné.Wext vîyeren,aşm gêrena,wusar,omnon payız gêren yo ruej cînek honê benna niweşê qîıc o cîr yo kena bena.Yo kêna tîva barî,çimzeng o por derga.Kêna bena pil hewê yê nîna,hîers bena vuna "daye qê biré mı o way mı çînî"? Dayê ye'z vuna "biray tı estî, şî yo kue o hê yo xon dı cuyên".Kênek vuna "Ek biré mı êstî ez şına birayun xu vînena daye". Dayê qeheryena,lîa onyena kênê yê ha nivindena ya'z şına cîr yo her una,kênek nişena her(eşek)o şına cay birayun xûi.Rasena xon biré xu ek çı vên kê yî heteknayo non yî wuşku.Unyen a kê biré xui,kîye kena pak,non pocena o xu nimnena.Biray yê şund yen unyen kîye ra vun "Allah Allah kum kîye una kerd" o pê êcyeb monen. Hîrî (3) ruêj una kena,yena kê yî kenna pak,kıncon yî şiwena,non yî pocena o xui nimnena.Ruejê hîrin biré yê

xûi nimnen.Kênek onyena ço nêsen vîcyena werte,biray yê yê tepişen vun "tı kum a".Kênek vuna haaall mesla unaya... "Ez wayê şıma wo". Biré yê pîyer şund yên pîyeser,kef kên,yen pîyeser virar şîn waye xu ra.Sêr sıbay şın cîr kıncon gên,solon gên,fistunun gên qentê yê gên o von ma şiyere biré qîıcêkîr kêna vazên.Kîye dı yo wêva qıc esta o kênek ra bına hes

nîkena.Wêva qıj hesudê kena o (küçük gelin)şına lîrê maar(yavru yılan) ken a mun awkê yê o dona cı,kenek'ız eya awk wena o zerê kênek masena.Wêva qıc biré yê ra vona" wayê tı niweşê qîıc a bîger ber yo kue dı verd o a gêr.

Bira wayê xûi gen o,non yê ken de o von "wayê had ma şîn gêrên".Şîn şın rasên yo kue berz.Bira onyen way ra vun" wayê ma qeflîê ma hîn îtyad bukur waye".Way kuena o biré yê quêl xui(kol) tiraken o şın kîye.Way sêr sıbay çimon xui kena a bira çîn u.Nat unyena wuet unyena bira çîn u. Unyena yo merdim(adam) ho yen. vuna " ya merdim tı hay çara yên". Vun ez ho xuîr îtyad gêreno.Vun "lîa tı îtyad ha sekena".Ya'z vuna "biré mı ez ardo îtya o şu" vuna zere mı una masab, mı ra va tı qıjun niweşa.Êra ez ardo îtya o îtya dı ez ca verdo. Mîerık kenek geno şın ben cê yo cîneka zonayê.Cînek unyena tıra vuna "mar ho zere yê dı.Yo mar kena zere gol(göl) kênek'ız kena dard o legenon bın dar dı nun a rue.Ay wurd mar yobîn dı qalkên.Mar vun îtya dı awk esta,îtya raştu bi

teber".Maar zerrê kênek cad zerrê kênek qırık ra vecyen.Kênek bena weş.Mîerik kênek ken veş,qır yê on, gen o şın tor zocyen. Kênek vêr xu dona qulbe o birê xuîr zot(bedua) duna,vuna "tele şîyer lingê tı wa ez hettun derzîn cı mekwuîr telı tira mevîc.

Wext vîyeren cînek bena nıweşê qij o cîr yo qıç ben.Yo ruej qij cinyek teber di kêyken, unyena birê yê ho yen.Qij yê(çocuğu) vun "dayê dayê yo ho yen telı ho linge yî do".Cinyek'ız vuna "vâ bier bîer,ewı xal şıma o bıray mın o" Cinyek derzîn kuena lingê bıray xûı telı tira vîcyen.Wayê xu verd şarmızar ben,şeqîzyen o ben pueşmon êf wazên o von mı sinî ina xeletî (hata) kêrda,mı tı têna nîyon vergon,heşon kue dı verda.Way onyena birê xu ra qeheryena vılard şîn yobîn ra o pé ben şê... Çerrê tebêr insunr ra monyê,zer rê insun tebêr însun nıyo.

*virazen: yapmak, vınden: durmak, bıra: erkek kardeş, Waye: kız kardeş, daye: Anne, pojen: pişirmek, ruej:gün, kınc: elbise, kıyafet ,sol: ayakkabı, nımnen: saklanmak, tepişen: yakalamak, Xetê ma zaf,lia feqet zemun ma niqedyo. Êr eki herkez tor qijun xu qısebik inî zun vîn nıben.Dayê mî yo ruej mîra va: Kênê mî her zûn yo merdima µ

Yağmur Aktaş

Çawok ez sé şıma qesé ken o cuyen,ez sé xuí qesé ken o miren.

Platon

HAYÊ ŞIMA ESTA? ZIWON MA HO VÎN BEN!

Ziwon teyna dayiş, girewtişî û sohbet kerdiş nîw. Ziwon; hafizayê, tarîxê, kulturê û adetê miletona. Ziwon estbîyayîşê yow millet a.

Ser dinya da 7.111 ziwon est. Nê ziwonon ra tay vîn ben, merên. Rêy rêy zî tay ziwon vîcen meydon, lîste da cay xu gen. Na sebep ra dinya da humarey ziwonon ge ge ben zîyed ge ge ben kem. Gorey ziwonnason zerêy 5 honzar serr da 30 honzar ziwon ame meydon û bi vin. Gorey ziwonnason zerêy 100 serr da 100 ziwon ra 80 ziwon bên vin.

Tirkîya de zî nîzdîyê 39 ziwon est. Tirkîya da tay ziwon (yunankîyê kapodakya, ubihkî û mlahsö) vîn bîy. Înan ra tay ziwon (hervetin, gagovuzkî, turoyo, ladîno û zazakî) hê bin tehlike da. yow tarix da vat kê yow çend yow ziwon zî.

Ziwon ben kê.

Ziwon ziwonon ra ziwonon ra 15 heb he Tirkîya de û îne UNESCO nîzdî ben vîn. Îne Zazakî.

ma Zazakî, nîzdî 5 mîlon înon ho qal ken, la ruc ra ruc îne humar he

UNESCO vona kî; yow ziwon pê qal kerdiş vin niben. La îne bes nîw. Gerek merdim hem qal bik hem zî qicon (domonan) xu

bimusnin. Gerek ma ziwon xu tedrîsat da îqtîsad da edebîyat da bişixulnen. Ganî ma wayîr ziwonê xu vîc. Nê wayîr vîcyayîş, pê wendişa, pê nusyayîşa û pey qal kerdiş beno zîyed. Înon, pê ziwon xu qîymet gen û tedrîsat, îqtîsad, komel û edebîyat da aver şin. Riy erdon da ciya ciya ziwon est. Her înon û komel pê ziwon xu şinasîyen û qiyemet gen. Heya ke zazakî mintiqaya xu da wayîr yow kultur û ekonomî mebo, zazakî qedir û qîymetê xu nêgena, na problemê vînbîyayîş ra xu nêxelisnena.

Vînbîyayîşê ziwon; vînbîyayîşê kultur ra, vînbîyayîşê tarîx o, vînbîyayîşê heyat o vînbîyayîşê nasname yo. Vînbîyayîşê ê mileton o.

Hûsên Xeylonic

Ma mana û muhîmîya ziwonê dayîk rind nêzon. Ziwon zaf hesas, zaf nazik, zaf muhîm. Ziwon welat, ziwon heyat, ziwon estbîyena ma wa. Cueka ez vono ke ma nê hasasîyet biar çimonê xu ver û nay ra gore gaman xu bierz.na...

Huseyin Xeylonic

DALDÉ QILBID ÊMÊR HINDUN

Mar vatén Dakka Sar ver pıxerîd.

Vatên:Bad mesele şex Seid efendî tertelê şexun id. Serrê 1927 îb,

Vatên;Şex Nusreddîn u şexun çun'ra çend tèn pa Yadin paşê ya mehkum,Zimê Fexrun'id het Kariêr ser miun birrid munên. Xever erşawên dewê kuertew,erzaq, çî wuêr wazên.

Vatên:ine ser dewid,cînî çend cê ya toq nun ser,tiê dêst ra nun adîr (kata) pojên keyfweşî ra xu munid qatix u çî wêr un pîeser o Êmêr Hindun yo astuar bar

kien,mehkumunîr o ben.

Vatên;mabenîra yo ser

vîyerena,ruejiek,ruejê aşmê Remzunio mifriezı yen dew.Vatên serêsker mun dewun ra astuêr xwu rumen cera-cuar,yo xışmîra,qêrîyo nârê yı ay kaşun a ziméné,tı vun hor sîya vındêrt,ré hê gurrên. Yo ters u lerz kuen mion dew,dewujun un piyeseşer u in hadîsî persen

Vaten;Çarun erzên piyeseşer,adireko gur fînen ta,paştîê dewujun şunên adır u şerkât kîen, qîren o persun xu ken tîedım,pîlun dew erdişê yın uncen xeverun nelayıqun tıra vun, Heqaratiêko bie hesab dewujun kiên.

Îfade yin gen, Her yo yo qêdı ifadê xwu dun. watian Ser-esker waxtok heqaret Êmêr ken o tıra persen, Êmer vun ez ha ruêji pêniê mı mergbız ez gîlaf niê vun. Mehkumunîr mı nun berd.

Vaten; destun Êmêr hêt penid grı dun un ver cumiê dewa kuhun, çale Hêm. Cinun u Qijun pa laj Êmêr Seid ya kiên yo gume u ber ser qefilnen

Êmêr vêr diês cumid bin tûyera siad pay vındarnên u çahar êsker dı hetya nîşun gên,

Vatên; Malla Mıstfa xwu uncen hêt ser-êske ra, vun ruejo, guno ek yo suc kerd se bêrîn biêrziên hêpıs, mazlum. Hama qalê malla Mıstfe niê qedîyena, êmîr ser-êsker u veng tıfıngun u gazî u qijîyê cilîniun u qijun ben tiemun a. Nalî o hawar u fıgun ey derunıd zımen.

Vatên; ser-êsker hemaz qêri u narê xwu dewum ken, xeverun nêlayequn vun u êmir dun, êskêr Êmêr ujad êrd verden u malla Mıstfe u dı dewujun erzen xuya ver kuên rîyar şıayış. Vatên; her düenımag malla Mıstfa awur dun, unîên xwı ra pe esker pê dımçık dun pırı o mîun o tuêz dumunî ra surıknen dewı ra fınen duır. Veng feryad o fıgun dew yın dima ben derg.

Ina zalimê têna
dewê Kuertew'id nêv,
pîorê welatîd da êr
gurz zulîm kerd vıla urf
êdet u pia cuyayış ser-
bin kerd toqê welat.
Aya ruej ra nat mîraz
nıbı, patîlı mend mîr
welat.

Zaf derg nıkên
Êmêr Hindun gon(ruh)
xwu teslim ken, şahadêt
yi hasil ben. La dewê
kuertew huné sé ver ni
bena, ina yo zulmeko
ğıdar nie verda tum niê
piegariye cuhinıd, nêz
cemaat Cumî pîya
verda.

Dakka Sar
vatên; waxtog mıfrîêzı
kuot duir, ma şı Êmêr
ser guên tıra rîjejiên, yî
hema kelîma şahadet
ardîyên. Laj yi Seid

kılawê yi êrdıra gên nun xwu sarıya.

Vatên; Êmêr êrdıd sıkratıdiv, het bîna malla Mıstfa u pil dew tedı bêrdıv, aqîbet yınız bie umudıv, derd yo tena niêv, dew mendıv biê pilun, zunaye dew munıra vejiev, dewê Kuertew se yo lodê vaş şıyavı ra, berme qijun qerrîyê nalîyê cînun se ruej mexşeriv.

Vatên; Demok ser-esker êmir dun vun (ataş) eskiêr tıfıngun nun pa vêr yî gêren het qılbîya o mesala ujad birnên Daka Sar. Hesîr xu esterîtên o hîn

derg nikerdên. Çoyız uja ra wuet nie vatiên, mesela umen hetun qîlbî ujad biriên.

Qêdeka Êmer mend dalde Qilbid. Şoq Êmêr vîrsnie Qilbîd verdiyo, tîra yo feyz yo şîrret (ders) nie uma gurîetîş. Ek Êmer'a ders biêr gurêtiş se, têna: vera mêngid ğilaf ra duîr vîndertiş yi o exlaq yi a sarbarziê yi besa. In qomîr hem tarîx, hemiz mirasêko mexkem.

Şar ma dindar qîmet dun şehîdun. Rueşununîd, şayid, nîewêşid, nusbêtîd şîn şehidun ser. Çı hîkmeta se yo şehîdeko sê Emer Hîndun îna pak mazlum dehwê dîn xwî ser, çîmun ma verd şehid biu, ma şahadet yîr şati kerda, ma mezêl yî niezun, ser vierên ra şîn zobîna şehîdun ser.

Yo heta ters in zulum ğidar ver ma şehîdun xwî ra duir verdiê, qîmetun xwî ra Qerifyê.

Kalîk ma o ruej Vera in zulîm verd zaf neçarîv. Der dumarê yinîd guên vîritîen zulumkar. Îhtimalog kalîkun waşt; ma in dej bie dermunira duir tepîş o pe vîrsnê qîlbîya o dejira duir şayîş, remayîş êsen. La êr hemaz eya vîrêsnêd mendîş o dej ra remayîş âcîziyeka ğiruna. Yeqîn mîd; gerekun o dêj Êmêr se yo ğîrzê gewên teleyîn ma paştiya bestiv hetun ruej qeyum.

Çîmok: Dej mîraz insuno.

Reber u zunayê ma , verşiyayê ma şex o mallê. Qum ma yin dima şîn, pe yina rîyar xu vîjnên. Yî zun yo qum dejîd ek yo nieb, şayîdîz pîya nieben. Şêx o mallê ma wuêz dun. Şew o ruej şehîdun o zatî holon wasîfnên. Gelo şehidun mara, in qîmetun mara in tarîx pakîra duîr vînderyîş yîn êcebîeko ğrun. Êmer ver diês cumiyê dewîd şehîd bî, êr cemaat cumî Êmer nîesirasnen, rucêk xutbîd numê yî zîkîr niben.

Êr çend tenun ser bîkur sê ço mezêl Êmer Hîndun nîezun. Meselê yîz ha bena vîn.

Êmêr têna ho vin niê ben, in qum in êdet, in tarîx pak, in zun kalîkun o pîorê ina rîndî pa sarberziye Êmer Hînduna ha bena vîn!

Têna dewê Kuertew'îd nîe in hal pîorê welatîd hasîl u.

Ma hé bèn vîn hêdi hêdi,
Se yo pierreya bie rêwîn!

Ismail Baytemur

WER'IJ Û SENCEQ'IJ

Yo wer'ij û senceq'ij Eskerayêd bënî umbaz.
Wer'ij niştış û wendiş yî çiniyo.
Senceq'ij wendiş û nuştış yê estû.
Wer'ijîr mektubun nisenû, mektubun yî wûnenû, cır tercumûnê kenû,
heta ku terîs bënî agêrîn welatî xo.
Senceq'ij xırawêra dûr vındênî, kıştış insûnûnra remênî.
Wer'ij şer'ûdî qoxır her hel hadırî.
Bad eskerayê çen sêr vêrîyênî, senceq'ij guxık û kata'ûn pojen şınû
dewê wer kîyê umbaz xweo eskerayê.
Şewê erefewa, sêrsıway bad nımaj, werij umaz xweo senceq'ij gen û
şınû zîyaretê qewrîstûnî.
Konî mîyûm mezelûn, mezela ewılra wer'ij des pê kenû, fetha wûnenû.
100 mezelra zêdiyêrû, her mezelır yo fetha wûnenû.
Senceq'ij onûyenû mezêl yîn hol vıraştê û mîyûm mezelûn paqışû.
Werij sırara Fetha wûnenû şınû, yen yo mezêl ver rî xo çarnenû
ravîerenû mezêl bin fatiha dewûm kenû.
Waxtıg Fetha wûnen, künyê yîn'ız yob-yo umbaz xweo senceq'ijîr vûnû;
ını filûn kes laj filûn kêsiyo. Qoxê ma û filûn dew'id ome kıştış o ma hal
emmir yî vîst dı serrîbı
Mezelûn pîêrûn qedînênî
agêrenî.
Senceq'ij mîel xwe dún cı, awo
mezal'ûg fatiha cır nîe wend,
bê wahar'û kerray yî pîyor
qeldîayê.
Senceq'ij mereq kenû wer'ijra
persenû; wûn sewew çınab tuê
ına mezelır fetha nîe wend?
Werij- wûnû, awı essil xwe
Senceq'rab, hotay punç sêr
emmir berd. İhın yo bîe
nûmû'sıb nîe ço kışt nîez ome
kıştış. emmir Homayra merd.
İna qal ginenû senceq'ijîr feqet vêng xwe nîe kenû.
Rueşûn bîn dî, werij şınû Senceq.
Senceqij şerrûd nî, la qal'ûnıd westayî.
Narê Senceqij wer'ij gen şınû zîyaretê qewrîstanî.
Yo bı yo mezelır fetha wûnenû. Vûn ını filûn kes laj filûn kêsiyo neway
punç serr emir berd. Bayk yîz so pûncîyês ser emmir berdıb.
Senceqijız mîyûnra yo mezelır fetha nîe wunenû.

TÎC/RÛÊC

Sê iêy astarun(yıldızlar) bînuna, tîc yîo akkor qurê(küre) gaz'ıya, zerrê yêd xêylîek(muazzam) rêaksiyon nuklêr quen/quwen wuarîye tede. Tîc yîo iastarê'ya têynawa mara nîzdîya'g mîa ieqşkin detay yîe ser/sîero bixeffî.

Karekterîst(özellik) rî yîe, sêy lequn(lekeler) nîuzîk qılun(tepeler) Ârd/ dûnya'raz kî eşkîn veyn. Hîna zîed zunayîş satellît uo sonde dunî mîa. GÎRAYÊ TIC/RUWÊC (ECLISSE DI SOLE)

Wuaxtî gîrayê rûwêc/tîc, teqbê tebêr koronê tîc yena veynayîş. Wuaxt normal'ıd pê şoq rûeca nêysena.

ÇEND HEBÎ DATÊ/ZUNAYIŞ RÛWÊC/TÎC

Nîemê dûrê Ârd/dûnya'ra =149,680,000km

Dûrê merkêz galaksî'ra=30.000şoq ser (ışık yılı)

Çap (ekwator)=1.391.980km

Zemun dewîr yê (ekwator'ıd)=25,04 rûwêc

Kîtlê(massa),(Ârd/dûnya=1)=330,000

Grunê yê(gravità)(Ârd/dûnya=1)=27,9

Hestê nîemî(ok/awk)=1,41

lên gîrdê (magnitudine assoluta)=4,83

MERAQKERDIŞ

Çerrê pê çîmunî venguna munen tic'ra. Pê guwezlıkuna uo ottîk enstrûment'unaz uo pê makinê fıtraf çîmun tui xeripnenà.

Yîo rahar ti est pe bunî tic'ra pê yo teleskop kicikia buunc kadraj bunî tıra!!! ENERJÎ TÎC/RÛWÊC

Zerrê bezrê tîc'ıd rûwec hîdrojen Çarnen helyum(elio) sanîyed 600 milyo ton'ıd. Rumitîş enerjî vîcîyen rı uo iezmunıd bien vila.

Evdila zuveric apo

Wuaxt zemun vîrenunid zemun tarîq di
(dirok'id) yo hedîs'iz una vîyertîen; mîn
miletid yo dîn nîu înkurdiş hêvêrci mîn
teqba kicid dest kêrdîen pê û bîn vila.
Hûkmat nîu zûmrê cûarîen hetan inî dîn
û înkurdiş qawil bikêrdîen xeylek yo
zemun serd vîyertîen.

Îlahî dînun'diz qawilkerdiş hal vazîyêt yî
pîorunîd unawu.

Mîsal xirîstun û bisilmununi'dîz bîe
şûfekerdiş hê vêrcî tabaqa cîrîenid
qawilkerdiş û arîstoqrunid semêd
qawilkerdişa xêyret kêrdîen.

Yera eyêg ez'a vuni her wuaxt tarîq
(dîrokid) gun unfiayîş û decayîş milletê
tabaqa cîrîen ûntîen û edebî'yin pê qala
vatişid îdareciun û arîstoqrun kêrdîen,
èynî se êr ha sebena otirib.

VENG

Vêr her çî veng bi;, Nasa vuna vêng
èzmunid qêyd ko û kum eşnawit
terso!, Hê vêrcî VENG bîb, rê rê
vêng kîra tersîn, vunî hîşîb, rê rê
xura tersînî, vunî qal meek... vêr
herçî VENG bîb, bacî bî mûzîk û
melodî bacî bî rîtm û armonî, bacî
zaf dima înkê bîu qerabalix û
halahala tamaşe, VENG,... Tî, tî tî
...tî ha/hê mira vuna/î hîş , Ez gê
sînî hîşîb de mira vac!/? Eg hê vêrcî
VENG bîu pê venga ma vengune'ra
umê se, îz gê VENG'îb!!!

Evdila zuveric apo

MORIAD HO SEBEN?

Kampê Moria ho Yunanîstanid, ser yegay okid (giraw)nûme yiz Lesbosa. O Kampid zaf toyn cay êst, feqet zaf insunun hay ucad vinden. Ayra ucad saf problemun vecyay. Ay Millet qayîl biêr Almunya semêd rind yo cuyayîşa.

Almunya hatun inkiê zaf penaberun guret o yo kîye daya yin. Humaraz saf Insun Suriye ra, Irak ra o Afghanistan ra semed harb ra remen o xur o kê(aile) xur newe yo cay vinen. Newe yo kîye o cuyayîş

vazên. Ayra yî qayîl biyêr Ewropa, feqat saf welatun yin nivasen. ewrupad kampa en gird morîaya, aya kampid 13 000 insun vinden, pîerêyin ucad 2800 însununir eşkên aya kampid vîndîr. Yane yî hay zaf tiyemunîd vîndên.

Kampê Moriad Hayat saf xirab o cetîn, seme Coronayiz hîna bu xirab. Nîyo Tixtor yin, dermon (ilaç) yin nîo tuvay yin est. Kinj yinîz çîn pîragêr, feqirê esta. Çend aşm cuaver ucad yo adiro gird vecyay. Seme hevayraz adir vîla bu, hercay kot tie û veşay.

Yani penaberun hena kîye xu ke vîn. Inkez hena geren newe yo cay, şikir yo yo welat yin guret. Ma'z itara eşkên yinîr yo dest bid. Ma eşkên yinîr pere o kinjun bîşaw. Feqet îmkun tî cinyeb ti eşkênîz dua bikîr yinîr. Umbazun xura, cîrunun xur o merdîmun xur a vac, cir yo hole biken dest xu bersin cî, çîgo şîmara yena Xu vira mek: merdim hole bikîr tîm tîm holê vinen

Mirhiban Can

TEKELIF A OKSIMORONIK

- Seméd tu wa yo tekelifé mîna heya o bîe hîeya esta
+Hmm ma hé yo wext bîe bîn o qudîmsîzîd hî
-mî gueré rašta.
+Ek ew qédew mî bîrom wa şîer waşté zervîyertîş xu ra
-Aşm leté letéya,şo diraté .
+De hîn bes lo, tekelifé xu berşaw çîmon mî ra zerré mî!
-Ax Romeo,géc mî,ha qîdyena oksîsé tekelifé tî.Ez téna ho nişken tepîş.
+É ez ho tu ra von berşaw.
- Hon tûîr tepîş wuşka cameverd!
+Wuş sé puryedayîş beyzbol ew çînéw.
- Tamum mî yo xîlaf ke;seben kapueson
xu mî ser ra mekir qefle qefle.
+ Ax bre Julîet! Tî wa téna ez ho pa
alaqyen qebş qebş.
- Tî hé hékén,nîyengon çîné n hé mî
fehmbîkerdé ax.
+ Ax in çî heskerdîşu,çî ğezebu.
- Raptîye rap rap
Zaptîye zap zap
Rap rap!
+Ma Şekspîr paser qelda zerré cînazad.
- Mîzîk tî...
+Ezîk tî ezîk tî...dî tîekelifé tî ha ça?
- O Romeo mî tepîştî tî hé nivénénî, hol nîw?
+Hayé tu wa bîb bî vén,zér ez sekerdo
- É é ez ho tîekelifé xu hîn ken " ma merg ra yobîn bîsînî"?
+Wuş oksî! Bî...sî... ma bîsîn qé! Lîa çî qéde
- Ên vernî hîrî duyêrîm ez tu mîrénen.
+Ax juliet! Waştîyé mîna rovanşîst
- Qé lîa cawok sécayîş té çîneb azadî téna barbaré nî ardyé werte?
+Lîa ew qédew! De hîn mî vec sér qillon mazoîşté!
- Ew wext ey waştî;ez ho ken berz ewîk gé berzîb! Sîek ruéc ma wo
pénîyen hîn.Sîek pîyeré ruecon ruéc ma wo pénîyenu.

👤🍷👤🌞 zérîr

Irem Küçük

MA AZAD NIO NIE ?

Yo wextok ma hé xu xapênên.Ke von ma pîer lîstikwon tîyatroyê o ma pîer hé kê barê xu kékên.Tı komî ra persî von ma azad ma xu seray.Ma xu éhend azad zon o yo qêdéya kékên o ma von qê in ciwyayîş azad o innê ma wo.Lîa ma zîed ra hîna hol kékên.Ma wexto şîn kîye,gure yo kuce yo tek rahar ra şîn,binéz wevêr kuçî ra şayîş ğeyal ma nîn o ek ma wevêr rahar kucî ra şîer ma von qê ma bân vîn.Ma éhend azad,ma éhend xû seray;yo seêtîd warz, şî gure o honê yo seêtîd honc a agêr.

Mêzg ma sê alegoriyê şikeftê Platon program kerdo o ma o qêde hé cuyên.Alegoriyê Platon guerê çend tên bîyayîş(doğum)xu ra bacî zerrê yo şikeftîd(mağara) deston,İngon ra qêd bân,zerrê şikeft tarîw o tena pê virisnê xu o gonîyok teberra gêrên pa virisnê yîn qalkên.Adırok kêkerdîş virisnê virazên,bînatê mehkumon o maketîd reenayo o mahkum virêsnê raştîkê(gercek) vênên o bi seron o qêde cuyênê.Yo(yew) ruc yo mehkum qêd o zencîron xu qerefnen o qîden o hîrdî adîr,maketon,eyî maketonîk kırışen ey însanon,tîcê tebêr o sobnîa çîyon vênên.Ew mahkum bacî pêser gêren a o eyî ombazon xu wo hama mehkûmî raştîkê on ziwon o von raştîkê eya virisnê ra pêda nîya.Seken nîken nişken çoy îkna bıkir! Qê? Cumkî bîayîş xu ra hepsî şikeftîb o raştîkê raşt cuyayîş nîdîb çerrê.Mesela binéz innawa" xetak semêd cuyayîş ma maar virazyê eyîn ra qıdyayîş o qerefnayîş maar zuar yen. Inkêz(şimdide) şıktîd o cuyayîş siek(gibi)ma robot pê kod'on kod biayê.

Yonê qêde ma a bıkir,ma sê qetar pesonê o sê piskoloji pês ma cuyên. Qê ; cumkî ma mêzg xu şugılhayîş ra tersên,ek yonê qêde bicuy o bifikîr ters pês ra eştîş ra tersên.Sek sê yo qıçqıckêk(bebek) tēna noften gomê xu berz o mehtac dayk o bayk xu wo o gradayê yın o.Mîsal ek gradayê

yo hereketê siyasalîb sobnîa fıkiron sîyasî hereketon bînon raştîbîz noften biwasafn. Cumkî ombazon xu ra tersen o tesîr estîş komînê xu ra hîna tersen. Yonê mîsal yo hetwon(taraftar) taqimê futbol çerrê lîstîkwon yonê taqim niwasefnen o çepîk çîr nikuen, çumkî afarozkerdîş ombazon xu ra tersen. Misal cemnaton ra ek ma behs bıkır, murit çerrêz noften vêr

servêr şex xu vındır, pê zonayîş semêd yî şın merg ew wext ewı hîn murîdu.

Inkê Frederic Nietzsche ra eki yo misal ma bîd"pes hekîm dinya wo o ewik azad, xu seraw eyî erzen afaroz ken". Inqêde însôn tengonê o wuşkê cuyayîşid têna nişkên tibê bikîr o bîe şert-şurt bîat kên hurmet kên. Yınid kırtîkê xubxu perskerdîş nîbena. Guerê pês(sürü) ewik(okî)hol bî yın yonê nîw.

Yo qêde êsenik azadî sek dec dona însôn, mîsal mînakê alegoriyê Platon ma mehkumon ra yoy bıqîdêne, pê zuar ma pay finêne o sarê yîn tade o honê vêr yî bîde tîc, in gurê ma pîerêyin dec(acı) don çı.

Mektebon qêde qêde însôn êst u lia pîerê yın "yo kınc, yo tîp ra" destkên pê. Armanc yo fıkır ra, yo tîp ra însôn vıraştîş û. Bacîz vonî tı azad .Ek tı persbıkîr vonî "weçinıtîşid tı hê rê don, namzeton tı on werte". Raştê nîo ewik

weçinen, nîyoz ewik yen weçinayîş azad nîw.

Lîa hîna çîko xırabın estu " yo kuele(destırmar) çerrêz kuelêyê xu qavul niken"

Selim BALUKEN

ÎDDEAL O RASTE

Partiyê AKP deklarasyonê vîzyonê siyasîyê 2023 serê îqtîdar xu wo desin 2012 dı deklerê kerdı. Vîzyonê Sîyasîya deklarasyonê AKP hîrî vatôn vernîyon (Sîyaset, Qom o Dinya) ra amêb îlon kerdış, yo heta zî AKP derheq kerdinê huqûk, demokrasi, ekonomî, perwerdî, kultur o sê politîqyê tebêr ser ra, yo heta zî panaromayê 2023 ard muejnayîş deklerê kerda. Ez îtîya dı yo heta véré 2012 dökümonê dayîş makro ekonomî o dayîş makro ekonomî 2020 ez on tîyéver. Lîa ew het bîn ra îddé o raştîkê îhtîmal dokumantê vîzyonê siyasî 2023 in pê dayîşon (veri) program ekonomîk newî referans gen o analîz keno. Ên vernî sér dokumantê vîzyonê siyasî 2023 ser sekerd ma bonye eyî.

Dokumantê Vîzyonê Sîyasîyê des sêr 1-AKP wexto wextok amê îqtîdar nîfîs şar Tırkîya 66 milyonıb, serrê 2012 dî rasa 75 milyon. Binatê 2002 o 2011 dı Hasilê Ğeyrî Zerwelat 230 milyar dolar ra rasa 774 milyar dolar. Serid sarê merdîmîr 3500 dolar ra rasa 10 honzar dolar.

2-2002 faizok dewlet Hasilê Ğeyrî Safî ra déné %15,5 bı, 2011 inni setnayîş ame gına 3,4.

3. Êr stok dén kamuwok zîedonê zafé welaton Éwrupa dı sé kalmé Demoklêş şîyentîe setîş Hesilê Ğeyrî Safî 2002 dı %74 bı. In setîş 2011 ra ame gına %39,4.

4- Sayê pé çîmê (kaynak) tebêr rezervê dovîz Merkez Bank 2002 aşmê qanun (kasım) 28 milyar dolar ra 14 Eylöl dı rasa 110 milyar dolar.

5- Xerckerîş Sosyal sencnayîs Hesilê Ğeyrî Safî 2002 %13,5 ra 2011 rasa %16,7.

Vatê eyinîk Inna dokuman kerda hadre yin guere in ğerêt ğıdarê ekonomî demokrasî ra, qaîdon globalono gradayê yo sîstém adîl huqûk o yo ekonomîk tîeverşayîş ra ame médon. Yın guere yo ekonomî ğıdar o klas yoyin pê yo demokrasî ğıdar o dewletê huqûk a benna.

Inkê îddé dokumantê 2023 ma bonye çî. Wextok ma onyên vate o uslup piskoloji yin ra ew wasıfnayîş yin tede yo xuwasıfnayîs o qurepayê esta ma vac xelet nıben .

Inkê ma bonye dokumantê 2023 ra

1- Gêrdé Hasilê Ğeyrî Safî dı dinya dı nîyon des dewleton dinyad bîyayîş.

2- Secnayîs enflasyon o fayız tım yoqêde monayîş kerdîş o reqemon tekon dı vınarnayîş.

3- Exportasion (ihracat) bîrasnî 500 milyar dolar.

4- Sarê merdîm qezênc sêr bîrasnî 25 honzar dolar

5- Hîna kê m rasayîş yo ekonomî 25 milyar dolar

6-Sencnayîş bîekarê heton sera 5 war o mayîş o gurenayîş rasnayîş %50. Inkê hîn ma eşkên sencnayîş ekonomik makro 2011 o 2020 bîyare vér çimon.

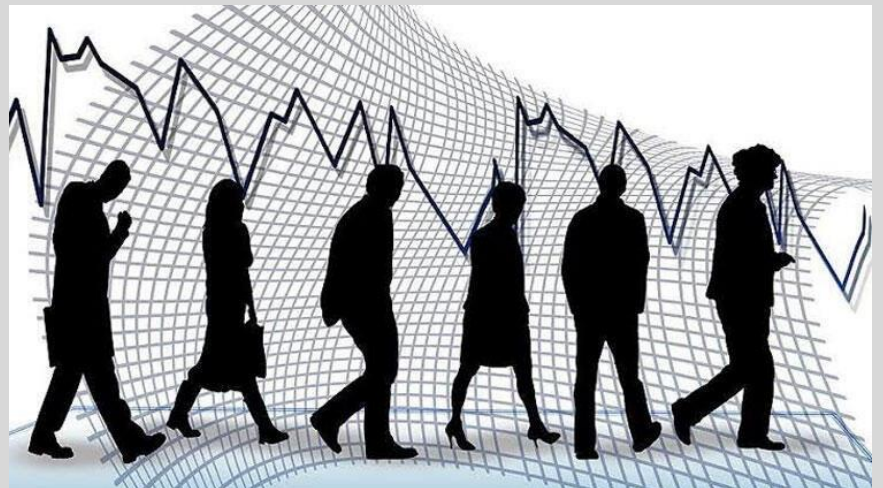
a- Gûerê dokumantê 2002-2011 Hasilê Ğeyrî Safî zerêwelat 230 milyar dolar ra rasa 774 milyar dolar, saré merdîm qezenç 3,500 dolar ra rasa 10 honzar dolar o vîyert. Tabloya çîryenî dî 2011ra 2020 Hasilê Ğeyrî Safî saré merdîm qezenc estu.
Hasilê Ğeyrî Safî 2011-2020

sér	GSYH (USD)	saré merdim (USD)
2011	774 Milyar	10.444
2012	786 Milyar	10.504
2013	951 Milyar	12.480
2014	934 Milyar	12.112
2015	855 Milyar	11.019
2016	861 Milyar	10.883
2017	851 Milyar	10.616
2018	789 Milyar	9.693
2019	754 Milyar	9.127
2020	732 Milyar	8.192

Tablo dî sînek êsen Hesilê Ğeyrî Safî 2011 dî 774 milyar dolar ra 2019 dî 754 milyar dolar ,saré merdîm qezenc 10 honzar 444 dolar ra gîna 9 honzar 127 dolar. Ek texmîn ekonomîston raştîb Hesilê Ğeyrî Safî 2020 id gînen 732 milyar dolar o saré merdîm qezenc gînen bîn 8 honzar 192 dolarîr.

2011 ra 2020 tîvernayîş bîekarê

sér	bîekarê %
2011	9.8
2012	9.2
2013	9.7
2014	9.9
2015	10.3
2016	10.9
2017	10.9
2018	11
2019	13.4
2020	13.2

2011 ra hettona 2020 ek ma bonîfe tîvernayîş makro ekonomi ma wazên çiqêde yo pêni? Eya pêniyak ez raso ci ekonomî kot u zerré yo regresyon o deprasyon.

Îspat yîzik;

- 1- HesilêĠeyrî Safî ho yen der
- 2- Saré merdîm qezenc ho yen war.
- 3- Dén qamu o şexsî dén hé bén zîed.
- 4-Bürut rezerv Merkez Bank 2021 dı gino bîn serré 2011 yır.
- 5- Rekém bîekaré yo qêde dramatika hîna zîed ra ho ben zîed.

Inké ma aşmé serré Comaré 100 serré. Seméd serré seyın a ek raşt ma vac yo analizé tabloya kompleksın çinna. Cumkî dokumantente vîzyoné Sîyasîyé 2023 nîebiyayîş yé programê 2020 dı xu muetib ra. Hedéf dokumanté 2023 u hîna qarîzmatîk" gè ma nîonekonomî des dewleton dı " bîné. Seméd innîya gè birasî yo ekonomîyok 2 trilyon dolar, innîz saré merdîm qezenc gé birasnéné 25 honzar dolar. Feqet program ekonomîk kilmek ho yoné def don purye.

Lîa inké sebêb in rîcayîş ekonomî çimé

Ésîl xu eyınık Dokumanté Vîzyoné Sîyasîya 2023 kerd bî hadre yın cevab da bi ci.

Cevabî yın inqêde bı : "Ma norm huqûk globalon o hedéf demoqrasîyo ver sé biron dileton ma girotî" .Ma amê yo fehmoq yo welatok lingé yî ya ekonomîk ek bîleng waştîş demokratîk verşayîş sek ma bîwaz nîben o pé inna raştî ma ġeftîyé.

Pênîd seméd vîzyonê Tırkiyewa ez eşkên inké vacî: Ek derheqî demoqrasî huqûk o ekonomî dı reformon xuerîyon vîraz pé sarberz kuena 2023. Nîe ek in reformon mîar vîraştîş Tırkiya

- 1- Sê pé hewé 1984 (niştux İngilizon George Orwell sek ard zıwon)
- 2- G20 ra gına erd.
- 3- Yo Qıralok sér saré yî ya kalmé Demoklesok şîyentîe
- 4- Yo komar (cumhuriyet) ra bîe klawın
- 5- o niwêş merdîm diyîné Ewropa ben o kuenna 2023.

In niştîş nîstîş fikîr nîstoxyo. Onyayîş penciré Ma'z êst nîya.

Bu yazıda yer alan fikirler yazara aittir. Ma'z êst in bakış açısını yansıtmayabilir.

Ilyas Buzgan

BREZ COVID-19

Yo wextok bîyer o ek tî in satiron biwon,bizon ma hîn tî ra qîdyé.ewi qêdek tî hé qés kén o ciwyayışok tî vatîyé mı girot bîn dèst xwî tim tim dewom kerdib,honcazık dewom ken.Lîa ez zono sê pîyeré felekâton tî zık qayîlîb cé çî ma ra vacî.Inké tî vonîk pîyeré înonon xetakaru.Ti raşt vonî.Tî vonîk şıma

çéré(çîmen)kaşkerdî,daar birne,mîrçîk xenexné.Qommé xu ra kîyê gérd vıraştî.Şıma dınya bedelné malxırabyé.Rasta.Şıma tıfîng nukleer vıraştî,bombé êştî o şıma yobîn qır ke.Şıma cînî vêr çımon qıcon(hul,doman) yınıd kıştî,çaqê o quêl heywonon şıma tî ra kerdî.Raştıa.Inké cé inna qîrqîrê celgê behrok don kîştê behrır covér leşê qıconîb innazık raştıa.Ma doqé planet arda,ma xayınê kerda xu o yé pîa, inazık raştıa.Ma heywon xu vîra kerdî,dar o biîr xu vîra kerd o ma qés kerdib dınya inné ma téna wa,raştıa.Ma dınya hiyers kerda brêz vîrus.Bo eyınık ço vêr vernîyé kîyon xu dı,dikonon

xu dı "îtya wuer rue méné" nıştıyé inké tersé tu verd noftén kê xu ra vîcî.Eyınık pé çuwî péra kotyé pîsing o kutikon dım yîz noftén vîc teber. Tîc vîcyena,şına hona o ma yınık seméd yo kırsî cafeterya yobînon werdyé inké ma vınert hé onîyen înonon tî hê yob yo sînî kışên.Inké ma pîer yobîn ra hîn remén,ma hîn ermez yobîn nıqeldên.Tî çîyok êhend qıçık o pê çîm niwényen sînî ma qıdéné o hiêd ma da cı.Wusar ame,tabîet hon xu ra bı aya,bîe ma wuez ame xu. Bêkna inné ra bı tî ma girot bîn dèst xu.Ma mesaj tu girot birêz Corona.Ek mazık tî qıdéné,ew wext ma hîn qîymêt heywonon,dar o bir o duestê vîcyén.

Kanalé youtube ra çarnîya.

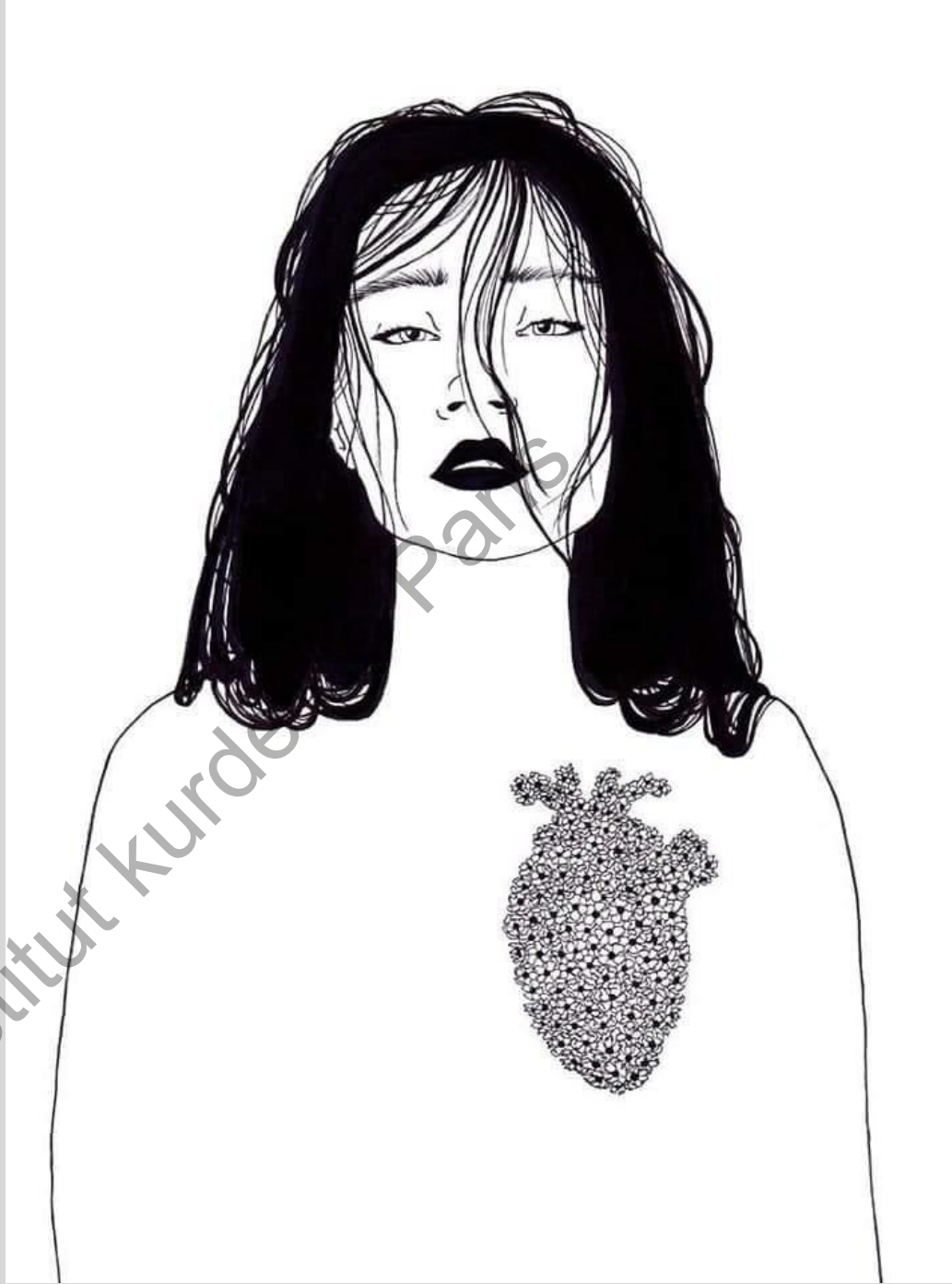
CINÉK

Békna şımak inı
niştiş mı hé
wonén, dınyad 12
honzar cınî mîrdon
xu ra, biron xu ra,
baykon o waştîyon
xu ra hé tengoned o
békna hé kışénî.

În cînona ra zaféyin
darbé kuwayiş yo
heftı leşé yına
monena, darbé
kuwayiş
émired leşé yın ra
çerrézık nişına. Zafé
çînî bîe veng xuer
mîrén...

În reqém hîna ben
zafız .Mi çımıd ina
Şzaf gırd yo
êyba, çînî ma
şermayén. Gereka
nişarmî o
aşkerabikîr. Xu vîra
mekiré ekı çînî
çînyéb comyerdız
çînu !

Cınî-comyerd yo
qédé won lîa raşté
téna watişıd monen.
Cennet ho bîn
lingon dadî
mad, cînon ma cé
yın gereka sér saré madıv.

*CEYLAN KERSİN

PENCERE MI'RA UNIYAYIS

Şinasî çend bi zîyed umbaz duêst êhn bên kêrn.

Rîyer gera belûb, rêzun'iz. Pê teşwîşî cuyayîş nî ben gerdun(dünya) nî gêrena. Tîm bî ziyêdn ziyed'bin pê sekên. Ek yo mîlet'îg qîmêt xû nîzuna qîmêt xûî kerd vîn, tîm serr'u heyat cuiyayîş serîk dergîk, tuîg heyat zîun xûî nîda pê sekên.

Merdîm pê zîwn bên mîlet bên dolet (devlet), pê zîwun xû'wa qîmet gên bênat mîletun'da .

Netewî pê zîwun pê îedet'a bena, zîun îedet çînieb netewî nî bena. Yozîk gera hêvi bîb o ğêyal nîmjêtnî mîun o hetan pêni şîer.

lewîl tî xûî bîzun wa şîar'îz tûî bîzun .

Mahmut Aris

<i>Dar a qabax ra kowcık nivırazyena.</i>	<i>Kavak ağacından kaşık yapılmaz</i>
<i>Pe fışun a zerre germ nibon</i>	<i>Usurmakla içerisi sıcak olmaz</i>
<i>Ço nivun dué mı tırş u</i>	<i>Kimse ayranına ekşi demez</i>
<i>Pe fêk kûtîka bêhr pis niben</i>	<i>Köpeğin ağızıyla deniz kirlenmez</i>
<i>Aqıl(hîş) sıvık bar girûn</i>	<i>Aklı az yükü ağır.</i>
<i>Lir mar bî jehr niben</i>	<i>Yılanın yavrusu zehirsiz olmaz</i>
<i>EK Şone bıwaz kel şıt dun</i>	<i>Çoban istese koç süt verir</i>
<i>Bin kerrad vaş nîn</i>	<i>Taşın altından ot çıkmaz</i>

VATE MA

<i>Kutîk rî tu bılyés</i>	<i>Köpek yüzünü yalasın</i>
<i>Qêşmêre mek</i>	<i>Maskaralık yapma gibi</i>
<i>Yarun</i>	<i>şakacı</i>
<i>Wazun</i>	<i>Geveze</i>
<i>Zurker</i>	<i>Yalancı</i>
<i>Tebre</i>	<i>Şımarık</i>
<i>Be qok</i>	<i>Köksüz</i>
<i>Bi ma bî terêqne</i>	<i>Gel dedikodu yapalım</i>
<i>Rı sîya</i>	<i>Yüzkarası</i>
<i>Jehre mı Qerfiyé</i>	<i>Cigerim parcalandı(cok korkma manasında)</i>

Mehmet Sait Demir

ASIMILASYON (HELNAYIS):

Toy Qal estey zaf Zonod meney hîn sey yemno yen vêmkerdiş u het Hesto diz, cîwuk Înson pey hesên,
“zaf”nizdîyemnodew. Bes eno kocara yen, helak înson pey en Qalo karken, hem Vatoxid u hemiz
Goştareykerdoxid Hest safî (neutral), baş(pozîtîf) u nebaş(nagatîf) virazên?
Semduk Înso xo mîyon yew
Dunyad1
vînen u derdormarey Hîd çî Xozay (Ko, Çem, Deşt, Dar, Kera, Milçik, Munga, Mêşin u u ...) u çî
Sosyal (Inson bîn) estey, Hîd ensi Çîyo ser Hest virazên. Mesela: eger Matematîk yaz Kera ser Ma çîk
bieşnaw yaz Ma pey bixebet Hest (Safî), Eşk ser bêr Qalkerdiş yaz ma ser bintêvara Hest (Baş) u
Asîmîlasyon (Helnayîş) ser Hest (Nebaş) Mad virazên. Ma helak Goş bidxoser se, ma ensi Çîyo xod pey
hesên u ma pey Çimon xo zon Gowde, îfadey Rî ay Însonon bînod vînen. Bed en Hesto ez warzenok bes
ena Kaley “Helnayîş” pey Sosyologî binuso u analîz biko.
Ena Qaley Helnayîş ez warzenok hîri Kiştora- ayuk pey Çimo dîyîn u ha vînen (Îlmî), Ayok ken (Serdest)
u Ayok yen Hî sere (Bindest)- tarîxî boynotîra (sebeb çinab tarîxid “zaf” Milet en Pirozesid helyay u pey
Çina toy eşkay xo bipaw), analîz biko u Türkîyed hal ne-Tirko2 ra girebido!
Destpeykerdiş Helnayîş tek Înso yaz kofley Însono mîn Miletîka bînid -ma eşken vacîk- tarîxid sirf bi u
yew pirozesîku normalib: Kiştikser, Jîyaney însono sirf ha Liv da u ridey Wer, Kar, Duşmenatey, Sîyaset
u u..cay xo bedelnen, şin mîn însonon nenaso, xerîbo. Semeduk caw Newed înson pey yewna Zo kalkan,
penaber mecbur monen biney Zon aya mileta newey bîg: Yoney Jîyaney her Roc penaberor bena zor:
Ucad persey Namey u Şexsîyet virazêna; Ez komo u ha kocado! Ma eşken tarîxid zaf mîsalo ena Livey
însono ser bid. Kiştabîn ser zaf Kiral, Dewlet yaz Dîn pey Leşkeron xo kewtîn reyer u Mileton bîno kerdîn
bin Hokim xo (Îskender Pîl, Imparator Rumo, Leşker Bisilmono u u...). Îtadiz zaf Ray Bindesto Zon
Serdesto nêwaştîn bîg yaz Serdest nêşkayîn Zon xo bid Hîn kebulkerdiş. Bes reynaz semeduk Dayîş u
Girewtîş bênatey Serdesto u Bindestod reyera şêr, toy Bindesto Zon Serdesto girewtîn u eger en Hal bidayîn xo ver se, hedîka Zon yaz Dîn Serdesto mîn Bindestod xo vilakerdîn.
Hetan îta ma eşken vacîk: Çend Hemzar Serew en Pirozes Helnayîş (ya normal, “tek yaz kofley însonon
şenik mîn koflew xişid”, yaz pey Zor, “Serdesto waşt Bindesto pey Reyer Zon xo bik sey xo”) ha xebat

dew: U ayra en Pirozes bêtey u ver Çimon Însonod vîyertîn u ha vên! Bed çend Hemzar Sero (Sosyolog Penabero) Milton M. Gordon³ sedseray 20 nid, ê yewinib, waşt en Pirozes Helnayîş Penabero Emerîkad bik kalibey yew Teorî. Noktey destpeykerdiş Gordon ayayak: Namey însone miletey (yanî kok⁴) hîn ser virazên, aygore hîn xo don şinasnayîş u Emerîkad zaf milet estey; Ayra bêtey en miletod hêrarşî estew. En hêrarşî quwet Sîyaset u Aborî (Pere) ra giredayew. Gordon gore ridey ena Noxtara Penaberîk omey Emerîka çend Nesîlod ek Çand (Kultur) (Zo, Örf, Edet, Wariştiş u Runiştîş u u u..) xo xo vîra bik: Parçeyîkey Penabero pîl ek lez bicerebin zon Emerîka bimus (çimik eno hînir kar on u zaf hîn semed kar omey îta). Parçeyîkew şenik ek xerîbeyîd heyne wuşk Çand xo ser vindir u ê Emerîka zaf nêwarz bîg, bes hîn semed jîyaney her Roc ek biney Zo bîg. Parçey hîrin u zaf şenik ek bicerebin zon Emerîka lez bimus, bes kê xod ek qîmet bid çandey xo, semeduk hîn “zaf” kok xora dur nêk. Helnayîş Penabero Emrîkad çend Nesîlod Gordon gore tebexey Sazumanî (Dayro) u het Hestod virazên. Sazumanî: Îngilizî ben Zon ortaxey bêtey kofley Penaberod (ayîk îngilizî nêzon u 1 Hartmut Rosa, Resonanz (Resonans). Rosa zaf weş nusenuk, çawa tesîr însone u Xoza ser însone ben u ters hî. 2 Ez Rayaray ne-Tirk u rayarayiz Bindest nuseno, bes Wurdîz eynîyey. 3 Assimilation in American life. The role of race, religion, and national origins. Oxford University Press, New York 1964. 4 Norbert Elias (Annette Treibel, Theorie ê Sosyal, Cîwakî) vonuk: “Jîyaney Însone Balanch Ez u Ma’d vênena u ayra Sînor Mezg Însone Ma u Ay bîno ser virazên”. Eno yen ay Menek, ma toy însone ra ridey Zo, Dîn yaz Eşîr von Ma u ay bînora von Ay bîn: Ma Colîgic, Ma Zazay, Ma Bisilmoney... Îtad Ayîk Colîgra yaz Zaza yaz Bisilmone nîyey ben Aybîn. En Fikir kontêmo, yaz ben zor, eger Însone/n Kaley Ma pêrey Însone ser Erdo ra girebid: ê yewin Ay bîn nêmonen u ayra eno vikirîko Ewrenselew, ben Utopî u Raştay ra zaf durew.

Welaton xerîbo ra omey) u ê Miletey Emerîkad; Hîn ek Dayrod bixebet, Ombazey ek bêtey hînid virazêw, eyel hîn ek şêr Mekteb, Zewac bêtey Hînid ek virazêy u u....Het Hestod: Hînik hedîka sey Miletey Emerîka bintêvera, selom bid yemno, yemnod warz u ruş, keyf u dec vîn (mesela Topid taxim Emerîka ser yaz bin buk, “Penaberiz ek keyf bik u bidec”). Ma en Teori Gordon id vînenîk: En teorid utopî esta, çimik Gordon pey çim Miletey Emerîka oynên en

laser Penabero ra; En teorid yewkiştêy esta (en pirozes bes het yewkiştser şin); En teorid normatîfey esta (zaf Penaber semed kar xo zon Emerîka warzen lez bimus, çimik en Zo hînir zaf bero aken u jîyaney hîn sivik ken). Gordon en teori 1964 id nuşt u zaf lêkolîn îk hetan er bî, nawenîk, “Înson endiz lez semed menfeet u kar xo kok xo xo vîra nêkerd”. Asîmîlasyon Qaler Almanod het Sosyologî ser vonuk: Rêzkerdiş (Habitus5) yaz Duzkerdiş tek yaz kofley Penabero yaz Bindesto Taybetmendîyey Mileta Xişin yaz Serdesto ser. U psîkolojî ser: Reng yaz Kaydey vikir u nayîş têvera bes het ê Serdesto ser şin (yanî Bindest ê xo hedîka kemken u ê Serdesto zêdnen). Reyna toy Qalo Helnayîş ser: Asîmîlasyon yew prozesîkew u zaf Dewletod er yen xebetnayîş. En Prozesid Dewlet ya hedîka (dewlet Awrupa), yaz pey înkarkerdiş u zorey (Türkiye), cerebnenîk, Zon xo dek Mezg penabero/bindesto, kî penaber/bindest pey Zon hîn bintêvera, qalbik u ê xo xo vîrabik (yanî ê Hîn dek ê Xo). Eger penaber/bindest en Prozesid ê xor wayer nêvec se, hîn lez mîn Dewletod helên. Kiştîk ser, ma helak Dîrokî boyn en Pirozes ra, ma eşken vacîk, er ma (Îlmî u bê şipekulasyon) hama nêeşken vacîk, (Torn Sümero, Babîlono u, u, u,,) komey! Bes Arkeolojî er nawen mak, Sümero u Babîlono xora dim çik verdaw u ayrı ma eşken vacîk, hîn çinara înkerdîn, jîyaney hîn cawab u, u,u,,. Kiştabîn ser Tewr weş Ma eşken Tarîx Yahudîyod vînîk, pey çina hîn eşkay Namey u Şexsîyet xo ver Helnayîş id bipaw: Jahudî hemzar sero ser Erdo ra vilabîb, Serdesto zaf ray çik nêverda ard hîn serek, hîn kok u namey hîn ra dur fîn; Zaf Yahudî terso vera, ay bîn semed kar xo, Yahudîyey xo ra dur kewt, bes reynaz Yahudî pêr asîmîle nêbî; Çimik Yahudîyo verney heme çî, sînor Megz xod ê xo u ê Serdeston xo ser viraştib u ê xo xor kerdib sey yew Prensîb6 , Îdeolojî. U Tarîx er nawenuk; hîn pey ensi nayîş têver u bêatey xod pey Zon xo kalkerdîş, eşkay, hemzar sero Kok, Namey u Şexsîyet xo welat xo ra dur bipaw. Çîwuk hînir tewr zaf yardim ke Zo u Dîn hînib! Ma corid vak, ena Qaley “Asîmîlasyon” bi xo heston nebaşo (negatîfo) Însonod virazena: ayrı Înson eşken zaf lez ena Qal xor bik mezeme: Asîmîlasyon Suc ver Însonatey (Merdumatey) ew! Recep Tayyib Erdogan Almanyad va! Çend Raştêy ena Satirey Erdogan id esta, 1923 ra dim Dîrokey Türkîyed u hemiz Qalon Erdogan id 2002-2021 (Tek Dewlet, tek Dîn, tek Milet) bewlîben. Anka hen cayhî omewuk, ma en çîyîk heta îta Pirozes Helnayîş ser nuşt, bierz Türkîye ser u boyn vîn Dewlet pey çina waşt ne-Tirko bihelin: 1) Hetak Türkîye 1923 virazyay u sîyaset Dunyad kebul bî, zaf înson ne-Tirk (îstanbulid, îzmîrid, adanad u, u,,) jîyan kerdîn, bes hîn zaf nêomeyîn înkarkerdiş. 2)

Dewletey Tirko helak virazyay, Qanun id çend hek ne-Tirko nusya!? Bes ona asênuke, meseley ne-Tirko Türkîyed endiz ê penabero nîya: ay Kofley (hîn Zon yemno nêzonayîn) ne-Tirkîk Sukon Tirkod jîyan kerdîn, bixo hem bênatay Koflod u hemiz Tirkod tirkî kalkerdîn. Kaydewuk asên Dewlet, 1923 ra dima, tewr zaf ne-Tirko ser Erdon Bab u Kalon hînid, pey ters, zindo, kiştiş u înkarkerdiş waşt u (hamaz warzena) asîmîle bik. 5 Pierre Bourdieu (Die feinen Unterschiede „Ferk Şenik u Muhîm“), Norbert Elias (Über den Prozeß der Zivilisation „Pirozes Beşerî ser“): Eysel mîn kom Kîye u Miletid pîl bib, Çand ay Kîye u ê aya Milet gên; Pirozes Helnayîşid ê verîn kemben u ê Serdesto hedîka kon mîn însôn. Ensi Çî (het Sosyologî ser) xo Gowded (zon Gowde, îfadey Ri, Cil, Reng Sîpor u, u,) U Roh ser (Kom Musik yaz kom Zoda, Reng Vikir, Nayîş Têver u u) zaf weş xo nawen. 6 Mehmed Uzun Siya Evînêd vonuk: Her Însôn Prensîb hî estey u bes ay Însôn gereka en Prensîbon xor wayer vec, yoney cew Hînir wayer nêvecên.

7 Recep Tayyip Erdogan (Köln, Almanya) Türkîye Helnayîş kerd Keder ne-Tirko u serdiz hîn kerd xizimkar Çand u dewletey xo u er ona asênuke-hîn en gured zaf aver şî(yanî serkewt). Çendiz ena Qaley “Helnayîş” însônod heston nebaşo virazena, reynaz zaf Însôn semedey Îdeolojî Dewletey xo Türkîyed fek xo nêakerdîn, yaz sek İsmail Beşikci von; “zaf rewşenbîr Türkîye (sey Uğur Mumcu, İsmail Cem8) dewletey xod Helnayîş ne-Tirko/Bindesto bind nêdîyîn” u eger ma heyne wuşk vacse; hîn gore çîwuk Dewlet ardîn Bindesto Sere “moderneyîb”.

Ma Corid (kilmid) îlîm ser oynyay en Pirozes ra, Dîrok ra mîsal day, het Serdesto ra oynyay tira u anka, ma hen kiştay Bindesto ra boyn tira, vîn, ecêba Bindest en Helnayîş xo ser von se, çina ken, hîn destid çina estew, çawa hîn pey xebetên. U eno ez warzeno Vatey toy Fîlosof u Sosyologo ra girebido, ayîk Zon May, viraştîş Namey u Şexsîyet ser çîk vat. Semeduk Pirozes Asîmîlasyon Bindesto ser Omnîpresentew (her Roc ha ver Çimo dew), hîn heyne wuşk en Hest nebaş pey hesên, ser qalken u naven. Ma eşken vac: Zaf (zafey) hîn von ma ver (dijî, qarşî) helnayîş dey u Eno kabul nêken! Marx9

vonuk: Bîyaye Zonaye virazen! Eno yen ay menek, Bindest ha her Roc mîyon en Pirozes dey, (Marx gore) gereka Zonayey hîn ay gore virazêwuk, hîn pey çina (Zon May) en pirozes bieşk hedî bik (“yaz bid vindarnayîş”). Bes zaf toy Bindest pey Zon may xo nontêvera, eylön u însônod xod pey qalken. Parcew Zaf Pîl (Wendox, Entellektuel u Sîyasetmedar “ayîk von ma sîyaset bindesto ken”) zon Tirkîz kerd ê xo u eno xomadêra armanc dewletey Türkîyeb.

Bes en Paradoks kocara yen, çawa eşka mîn Mezg bindestod cayxo bîg, end çimon hîn bîg u goşon biqefeln? Marx ra ver zaf Fîlosofo vak: Zonaye Bîyaye virazen! U ayra Marx ay corî het Mantîq ser hetan peynî natêvera u cewab da Fîlosofon verîno. Bes Marx zaf akilib u eşka het Sosyologi ser ena Noxta ser bin têvera u caynad vac: Zonayew xelet (iz însônod virazên). Ona asênuke en Paradoks Bindesto Asîmîlasyon ser Netîcey “Zonayew xeletew” u mi gore Fikir (Marxistey, Sosyâlîstey) çepay (Ewrensêl) u tesîr çepay Türkîye ra; Çimik Zaf ne-Tirk helak vatîn, Zon may ma ha pey zorey Dewlet yen Helnayîş u ma gereka hayey xo bid Zon may xo ser, zaf Çep

Tirko hînra vatîn; Şima nijadperestey mileta Şenik ken! yen. U enok Şima von zit Komonîstey u Sosyâlisteyew. Ayra çîwuk zaf bindest helnayîş ser von u ken, zit, ters yemnodew.

Bes ez warzeno biney en hal Bindeston Tûrkîye ser vindiro. Ma vac: Bindest eşken hukim Dewlet xo sera hawan? 1923 ra dim ez vonokey Zazay u Kirmonc pîya zaf ray cerebnaw- hetan anka kiştîkra hîn nêşkay hokim dewlet xo sera hawan u kiştabîn ra Zon May ma ha resaw merg (eno gere nêr vêmkerdişik, ez vono, wa bindest pey Cek nêwarz xo Bindestey Tûrkîyera veletin; bes hîn gereka kiştêy Cek id, pey Zon xoz het Roh xodiz Dewletid bid pêr (xor eno bik sey yew Pirensîb u Îdeologî u sinir bênatêy ê xo u ê Serdeston xod vîn, viraz u pey jîyaney xod bixebetin). Bindest eşken Hek xo Dewlet ra biwarz? Ê, bindest eşken u hek hîniz estew u bi 30-40 ser ha warzenîz. Bes Zaf Tirk en hekwaştîş Bindeston (însanî) Dewlet ra sey yew taluke vînen; çimik Atatürk11 dewletey Tûrkîye tirkor ke sey çîkew Kutsal (ruhanî). Bes pey Cek pêrdayîş u Zon May vêşêr çina dest Bindestod mend yaz monen? Ayra Xebatak Bindest pey Zon May xo bik, (îlmî) çiray nêbena Nijadperestey: Bindest pey eno xo midafa ken! Eger Bindest Sey Tirko, Alman, Erebo u, u,, xo Mileton bîno ser ra tepş u hek hîn însanî (hîn ensi yew Pozîsyonid nîyey) nêd hîn se, ben Nijadperest. U ayra eger Bindest pey Zon May xo nêxebêtên se, ya Hî/Ya asîmîlasyon (ket) vêmnêkerda yaz (eger vêmkerdaz) Zon May xo kerd qirbon Îdeologî xo; yanî Îdeologî xo daw tewr Vernî u Çand (Zon may, viraştîş Namey u Şexsîyet) xo kerd sirey ê dîyîn yaz ê hîrin..

Inci Dirim12Giredayîş Zon may, viraştîş Namey u Şexsîyet ser vonak:

Descartes (Felsefe) gore, eyel 8

Ismail Besikci P. 133-137 Devletlerarası Sömürge Kürdistan (Internationale Kolonie Kurdistan), 1990.

9 Karl Marx, Das Kapital „En Pere“.

10 Ismail Besikci, Devletlerarası Sömürge Kürdistan (Internationale Kolonie Kurdistan. 11 Mehmed S. Kaya, Zaza Kürtler. 12 Inci Dîrim, (Mutter)-sprache und Identität “Zon May u Namey” (Universität Wien “Unîwersîtey Wîyana”).

Çawa may xo ra ben, dendikekey namey u şexsîyet hî ucad abena. Uca ra dim hî jîyaney xod çina vînen, aya dendik ser arê ben. U Georg Mead (Sosyologî) gore, eyel may xo ra ben, însanon derdormarey xo teqîb u teqlît ken. Ay gore musen zo, orf, edet u ucara viraştîş Namey u Şexsîyet destpey ken. Yanî en Çîwuk Descartes von (semeduk hî însoney, ha mîyon hîdey), xor xovera mîyon hîd çînkey, eyel mîn ay însanon bînod vînen u pey hesên hî çinaw, komew u,u. U Foucault (Niqaş “Diskurs”) gore, zaf însan er kiştêy zon may xod eşken 1, 2 na zonod qal bik”. Ayra her zod yewna Name u şexsîyet virazên, bes tewr muhîm zon mayew; Çimik ucad jîyaney “Însan” destpey bîya u ay ra însan het Hesto ra zaf tede yen giredayîş. Îtadiz sey Tînc asênuq Zon may; viraştîş Namey u Şexsîyet her însor çend muhîmew! U însanîk jîyaney hînid asîmîlasyon Omnîpresenta, meney Zon may ben (gere bib) kat, kat,kat, kat, kat, kat... U ensi Vikir Felsefe, Sosyologî u Pisîkolojî er nawen mak, Celadet Bedirxan fikir xod çend raştib: “feletnayîş Bindesto Mezopotamyad bes Zon may hîn ser ben” (çimik sey Yahudîyo dîn

bindesto teyna çînkew). Dîn Bindesto (ay Miletîk bisilmone nîyey, sey Asurî, Ermenî u, u, , tede nîyey) u ê Serdeston hîn Mezopotamyad yewew. Ay ra Bedirxan end gironey na kirmoncî ser! U ma gereka xo vîranêkîk, îdeologîzsey yew Dîn mezg mad xebetên; yanî Îdeologîz sey yew Şemşî “Sîdank” “şemsîye”ha cordew u zaf millet eşken buk bi. Itad ez nêvonok nêben Bindest Tirkodiz tirkî qalbik “Eger Înso semed Yahudîyey xo nehekey vînen, hî (ya) mecbur(ak)ewuk xo pey yahudîyey xo midefa bik. Ne sey yew Alman (“Tirk”) yaz sey yew Hemwelat Dunya yaz pey Hek însone u ensi çîyo. Bes: Ez eşkeno sey yew Yahudî çina biko”! (Hannah Arendt¹³).

Ma en Nuştey Arindt berz Bindeston Türkîye ser se: Bindest, ti (Şima) semed(ik) uk yewna Milet ray, Şima înkarbî, nehekey dî u hamaz vînen u Dewlet hamaz hek Şimaw însone nêdona Şima! Şima eger von ma Helnayîş nêwarzen se, şima gereka pey Zon May xo ver en pirozes id vindir: Şima eşken (çimik Çand şima ha şima destew), gerekew (çimik en Kar wujdon şima rehet ken u het moral ser(Serdeston Şima vêşêr) zaf însone kabul ben u çay hî pîlew), mecburey (çimik Çekuk tew pîl Şima dest estew, Zon May şimaw). Hendewuk mi hetan îta vêmke; Zo cîkew gonîyew u çend însone pey bixebet, endiz hî heraben u averşin. U helak însone pey Zon xo nêxebet, Zo sey yew Vilik çilmisên u Miren! Berger u Luckmann¹⁴ vonîk: “Zo bêtey însone hem enstrumentew u hemiz menew”. Semeduk însone pey Zo xebetên (yemnod qalken, nusen, xo, ma, ay bîno, dîn, îdeologî u derdormarey xo, çîyon xoza ser non têvera), zo ben enstrument u hîn helak yemnod Qalken meney ay vatiş bêtey hînid şin u yen u ayra ben Mene(naverok).

U însone pey kom Zo bintêvera, qalbik, bon u binus, xizmet hî het Çand ser aya millet ir ben (mesela ez ridey wendiş ra, almankî oneno, ser non têvera u <nuseno; ayra xizmet mi bes Çand almanor hesebên).

Muhîm ayonîyewuk kom ser omew nuştiş (bes pey eno ma vonîk ensi yew mesela esta), muhîm ayoyewuk, pey kom Zo omew nuştiş! Kom von u warzen qarşî asîmilasyonid çik bik, gereka verney heme çî sînor bêtey ê xo u ê serdeston xod vîn u viraz (u ê xo xor bik sey yew prensîb, yew îdeologî), zon may xo ser bin têvera, eylon u însone xod pey qalbik. Sartre vonuk;

15 Muhîm ayo nîyewuk serdesto çina ard ma/bindesto sere (ma/bindest eno nêeşken tepa biaçarn u ma “bindes wa” xo ser nêberm), bes muhîm ayoyewuk, ma/ bindest eşken pey enok serdesto xerepnaw çina qarşî serdeston xod binaw.

13 Max Czollek, Desintegriert Euch „Yemnora Vila Bibîn“ („Parçalanmak“).

14 Peter L. Berger/ Thomas Luckmann, Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit“(Raştey Sosyal)

15 Didier Eribon “Rückkehr nach Reims” (Tepa Agêrayîş Reims)

Sosyolog, Burhan Ismailogullari

ZİYARÊTÎ IRAQ PAPA (SERKÊŞÎŞ)

Papa Fransiscus bête 5 o 8'ê aşmê Edari 2021 Irak ziyaret kerd o ziyaretog kerdu him diplomasi heta himiz hêti siyasi o kûltürîd zafhêtîbî. Demuni jun KOVİD-19'id caardiş in ziyaret yo alaqa wo pil zemin siyaset o diplomasiyê bête milletunîd ard meydun. In ziyaret; Amerqa ra Yotiyê Avrupa, Rusya ra devletuni Tengawkê İrun (Iraq, Quveyt, Bahreyn, Qatar, Erebişunî Suudi, Mirtiye Yobiyayê Erebişun o hetta Yemen o Uman) o İrun ra İsrail o Mısır ra heyuni Tırkiya pyorê in devletun pa teşkilatuni milli o mıntıqa o bête milletun ser yo tesir o pil vıraşt. Hunê in ziyaretîd Bısilmunun ra Yahudiyu, Katolik o Ortodoks o Keldaniyun ra Lahmiyun, Şiiyun ra heya mensubun Zertüşti rasu, hesabi pyorinê yin viraziyo o programîd ca diyo pyorinê yin.

Tum iz ina nuxtad yo pers o mereq o pil hücum kenu mezg insunun. Eceba tenguniyê in juni Koronad çı gwirê Papa estu? Gelo têrs junig niyo bitwin şari dinya ser, tersê ko bilesew o bileheq o zwiru? Yo heta şexsiyetig ziyaret bi, zyedê yin extiyari o ser viyertê. Heto bin ser iz pê henzaruna, pê sehenzaruna millet yena pye ser o tedbirig semedi juni Korona serasêr dınyad yeni gwiretiş, tira eser çiniyo. Helbik in ziyaret yone mwıdı êşkeni byor texirkerdiş. La in ziyarêtir sebebo resmi ko biyu eşkira; de'wêti xristiyanun Iraq, ko sere 2019 umo dayiş o 2020'id nyıumo ca, emser umo telafi kerdiş.

In ziyaret him hêt din ra him iz hêt siyaset, kûltür, ekonomi-politik, teo-politik o jeostrateji ra me'na o tefsiro pile yı esta. Zerre Iraq'id Katolik zaf tayê o esilxud nıfus pyorê Xristiyanun Iraq 250 henзара. Armini, Ortodoks, Süryani, Lahmi o Keldani Xristiyan tira vêjyi se, Katolik yo zewaro pil iz ni. Yo mezg o qij iz fum kenu Serê Vatiqan semedi yo-çend henzar Katolikon Iraq ziyaret nikerdu. O waxt biyerin ma bun sebebun in ziyaret ra ko bitwinê dinya çend rwêjya ho meşğwıl kenu. Sebebi ewwil; ilunkerdiş aştı o bratiye bitwin insunun: erd Iraq doruni Saddam Hüseyin id dı hêw umı işğal kerdiş o wird hêw iz Amerqa wo İngiltere xesaret o pil ard meydun o Zimm'e Iraq (Mıntıqê Dewletê Federalê Kırdun) a wet Qeza o Bajar o Mıntıqa wag xırab nyıbi, nyımend. Pê milyununa şar Iraq bı koçber, yo milyun ra zyed insun umı kıştış, zênginiyê Iraq ume talan kerdiş, dest niya petrol yı ser, masrêfi eskêrig ume herb, niya hukmat Iraq ser, semedi bıngı wog in herbıd bı xrabı, Iraq vıst bin dên. Extiyar bye wahar, cini bye myerdi mendi o bi vyay, xij iz bye dadi o bwabi mend; bi yetim o serwırd. In dorund %80 (se ra heştay) Xristiyanun memleket xwı Iraq terk kerd o şı tever (Avrupa o Amerqa). Ayig çelet ra ume kıştış iz zaf tayê. Hunc iz Papa Fransiscus kog dehwe aştı o bırat kenu, behs Bısilmunun, ayig in herbund ume kıştış, cara nyıkerd o semêd in merdun xwı dweun ken o yin takdis ken o azig pê milyununa Bısilmunê qe nyıumê kıştış. Çı dırtiyê ka pil!.. Sebebi dıyın; mwer kerdiş u tasdiq Medeniyeî Gerb: in ziyaret sembolik me'nê yı ina wa ko, badi wird Herbuni Tengawk zafer o pillog numê

dinyê Xristiyunun ra vıraziyo, pê dêsti Papa umo mwer kerdiş u tasdiq biyu. Helbık herb qêdiyo o Amerqa zi gêrena sileh o eskeruni xwu Iraq ra veju o Hukmati Trump cwaver kerdib eşkıra ko mewzi yo üssig niye rwı, ayuna wet pyorê eskeruni Amerqa gêrena a wo yêni kiye. Hukmati Biden iz in minwalıd yo tawır na rwı, la hun ciz Papa cara qalê agêyrayış eskeruni Amerqa nikerd. Hetta têna zaferi Amerqa wo İngiltere nyumo tesdiq kerdiş, Projê Rwejvetomyunin o Pil (PRP) ko bye Suriye statükoy yı bêllwı biyu o sistêm yı niyo rwı, umo tesdiq kerdiş o mwer diyo pırı.
14.03.2021

2

Sebebi hirın; vergwıretiş Iran og Şiitiyê Iraq niyena Şiitiyê Iran vera o tesir Iran ig Şiiyun Iraq ser nyo rwı yenu şıktış o in wesıla zi vêr Iran yen gwıretiş. Papa Rêbêr Şiiyun Iraq Ayetullah Sistani ziyaret kerd o yı het qale bıratı o aşti kerd. Sebeb og wext herb o qoğê zêrri ye Iraq'ıd Sistani wahartiye Xistiyunun Iraq kerd o yı tehdidê İŞİD o DAESH ver müdafı o himayı kêrdib, Papa Fransiscus teşekkür cir kerd o minnettariyê xwı ard zun. Pê ziyaret Sistani reqabêt Necêf o Qum, aye Ayetullah Sistani o Ayetullah Xamaney, ayê Teoriya Klasikê Şiiyun o Teoriya Modernê Şiiyun ag Welayeti Faqiha niyena tyeverra o in reqabêt serra Amerqa wo İsrail gêreni yotiye Şiiyun xırabkir o benate yın pê munaqaşa wo qoği bıxerrıpin. Eg ma yonê qêdı byar zun, gereni Hilalê Şiiyun bışikni o yo dyes o Şii Iran veran. Hetta muqallid Sistani yog zerre İnan'ıd zaf zyedê, yın serra mümkün og sıwa ra-bir sarê Hukmat İnan iz bela kwır o istiqrar Şar o devlet İnan talıkı kwır. Hilale Şiiyun ag Amerqa, Avrupa, İsrail o devleti Erebus ig Sünni gêreni vılakir o tesir yê bışikn, in ziyaretid Ayetullah Sistani serra yo blok newı ho yenu vıraştış o Şii-Ereb niyêni Şiiyun Farısun vera. Eg cepı wog vera İnan ho mücadelı kenu, imkuni cyebırnayış Şiiyun Erebus o Şiiyun Farısun vin se, him tênamendiş (izolasyon) İnan vıraziyenu o het bina zi politiqayê Dwirfinayış Herb o Gala xeripiyena o mücadele İnan o dwışmenun yı direg yena veri bêr, yani rasena hududi yı o herb ig hetta êr numê İnan'ra Rwejveto Miyunin'ıd wekilun serra ume kerdiş qêdiyêni o ina politiqayê zi iflas kena. Sebebi çaharın; teminkerdiş Emniyet İsrail og pê devletun zeifunê mıntıqa yen rwinayış. Münasebet in ziyaret ra eg tesir İnan zerre Iraq'ıd bışikyu o ina disêrtiyê hukmatun zerre Iraq dewum bıkiru, him tehdit vera İsrail diyeni wera him iz xırabı o zeiftiyê Iraq o İnan yo avantajê ko pil hêti İsrail a una meydun/vırazena. İsrail serrag niyo rwı ki serrê 1948 hetta êr politiqêg Amêrqa wo Avrupa ina mıntıqad teqib o tatbiq kerdi, merkêzi in politiqun teşkil kerd o bye rızê İsrail hema yo qeraro pil nyumo gwıretiş. Hirı çahar sêri pêyinid têna Mısır, Mirtiye Erbus Yobiyayi, Bahreyn o Fas pê tazyiq Hukmat Trump him normalti benate xwı o İsrail'ıd na rwı him iz tokiliye xwı berd rasna stratejik yo hemkariya hira o yo cepı wo newı wo hira wo zafhetı vera İnan o Tırkiya na rwı. Tum wext og in cepı niya rwı,

Papa Fransiscus bêteateê 3-5 Sıwat 2019'ıd MEY (Mirtiye Erbun Yobiyayi) ziyaret kerd o in ziyaretid yo heta 700 Merdımun Dinid umı yo ca o heto bina zi 120 henzar ten yo stadyumi twapıd umı pyeser o Papa'y cir xıtab kerd. Hetta vêr in ziyaretid serrê 2017'ıd Mısır iz ziyaret kerdıb. İn hırı hemı ziyaret Papa'yid mevzi "diyalogi bêteatê dinun" o "aşti, brati, bıratiyê insun" ra behs kerd o hırı ziyaretunıd iz "Zapti Bıratiyê İnsun" umı imza kerdış. Papa yo heta qale terör kenu o insunig sebebi terör ra ume kıştış, cir dweun ken o Huma'ıra ef wazenu, heto bin ra zi cara qalê Bısilmunêg pe teröre devletun (herçi in iz Amerqa wo İsrail o İngiltere yi) o teşkilatuni terör ume kıştış, nikenu. İn hal iz "standardo dılangêzi" Papa wo dwestuni yı ifşa kenu.

Sebebi puncın; "İttifaq İsrail o Vatiqan" og pê Pyeumyayişê İbrahim ilan biyu o gwiya "Bratiyê Şaruni Sami" yig pê yê umaya tesiskerdış, bi sebebi in ziyaret. Xwıra Papa semêdi ilunkerdiş in ittifaq o ina brati şi bajari Ur, ko Hz. İbrahim tedı umo dinya, o ujad qalê twernun Hz. İbrahim kerd o Brati yag in serrun pêyinunıd prosesi Normalbiyayiş Devletun Erebus o İsrail'id viraziyawa, pê mwêri Vatiqan tesdiq kerd. İna Bratiyê Şaruni Sami zi ehnd zyedra hivi nyıduna şari Rwejvetomyunin. Herçi ina bratiye Beni İsrail o Erebus Hz. İbrahim'id byor ca zi qijuni Hz Yaqub'id, ki yo İshaq o yo zi İsmail, cyeser kwena. Hetta ina brati vêr ine wird xunımun Hz.İbrahim'id bedilyena, çımçıra Yahudi semedi dadiye İsmail Erebus qij vinêni o vuni "Qij Hacer" ag kwelitira azad biya o carıye Hz İbrahim bya. İn smeda zi "Bratiyê Şaruni Sami" yo dum o xapiye Ğerbi'ya. Eg Vatiqan in vatı o proje xud samimiya se, wa ewil zulım og İsrail no Filistinijun ser bertaraf bıkir o in işğal o ğesp o blokaj o tehtayi yag nawa erdo herrê Erebus ser, wa weradu. Wa Amerqa wo Avrupa vêrni qerarig Teşkilati Milletun Yobiyayi'd 14.03.2021

3

vera işğal o zulım o bloqaji İsrail umê gwıretış, tatbiq kır o wahari heq Filistinijun vejıyu o kêg wird hêtig bi sêcyê, o waxt qalê bratiye in wird hetun bıkiru.

Sebebi şeşın; İng vereştış Ortodoksun-Russun og bad ca gwıretış Rusya wog Suriye'd umo tahkimkerdiş/şêdnayış, Amerqa ha pê Vatiqan sêd kena o in münasebeta vêr Ortodoksun İraq'id gena. Yo heta Ortodoks Rusya gêrena lidertiye Xristiyunun, ka iddiaye "ekümenik- cihanşümul"ti kena, xwı dest finu o in starteji serra hakimiyêt dinya xwı dest finu, heto bin ra zi Ğerb pê wasitê Vatiqan gêrena in strateji ver gêr o bıxerrıpn. Mewzig hetta inkê Rusya Suriye'd vist xwı dest o şednê, pê in ziyarêt Papa yê İraq, Vatiqan vêri Rusya ha gena o yo müwazeni nuna rwı, ya zi İng erzena Rusya ver o mani herabiyayiş tesir Ortodoksti kena tay o ya zi dest ra umı, duna wera.

Sebebi hotın o peyin; têrbıkerdiş Tırkiya pe Federal Dewlêt Kırdun. Yo gwıma pilê in ziyarêt iz yocaumyayiş/pyeserumyayiş Papa o Neçirvan

Barzani yog Vatiqan yo qiyet o pil Kirdun'ir na rwı o paştdayiş Ğerb o Vatiqan ig me'nê yı paştdayiş Amêrqa wo Avrupa wo İsrail og kerd eşkıra o heto bin ra zi têbıkerdiş Tırkiya wo. Heto bin ra sünni Iraq in ziyaretid qe nyumê hesabkerdiş o muxatab nyigiriyê zi yo mesajo mühimu diyo Tırkiya. Yuni azıg Papa Tırkiya ra vaju; eg tı vatê ma nyikir se ma Kirdun kênı belay sarê twı o ina mıntıqad Sünni zi nişkênı destegir twıbi.

Netice in ziyarêtid sebêbig ma hetta itya umarit, inig bi eşkıra o ayig nyıume umartış rwêjig hê ma vera beni eşkıra o badi politiqawag Hukmat Biden Rwejvetomyunin'id tatbiq kenu, eg bibi eşkıra. Heto bin ra zi in ziyaret him işarêti ikmalı Projê Rwejvetomyunin o Pil(PRP)'iyo him iz mwer o tesdiq kerdiş Vatiqan'ıyo.

Pa Silumuna...

Yücel BARAKAZI

MI VA ANA; KENE GAWURIA,

Deyk va; gawur mawır ferq niken, mühim ewog ya aqıla,
Mı vab cuaver daye, wille aqıla zuneye aşm e astaruwa.
Mı va yo bıni serrura qıcıka, va zerid axtyare çinya .
Kurmunci vun; dil pir nabe!
Mı va; zaf rında, deyk va; nazarra bıpaw Huma!
Mı va ez ver yed desmac gen nımac kenu ya es-rar şimena dans kena.
Va kic in wext xwer zun ha sebena!

Mı va ana ez wextıg ye un xu vir, qelbmı se
kic sabi dun pırı!

Va mesele Leyla u Mecnun, Ferhat u Şirina!
Mı va ana; keg ez yo cad ye vinenu tic xu
nımnena pe kweya ben tari zurmat, ya kuena
herine tic kena vıla ew enerjig heveri ticra
remna!

Va; tic u aşm ruc u Tari qic yo Humeya!

Mı va daye veng ye ehn rın mirçik yen lawik
vun pa yeya,

Dayk va m'Ët'em yo veng est kuen pieş,
yow est ben gueş, yoz est kuen zerra weş!

Mı va daye çimye hen rin se zaraca,
va en rın çim he herya pe raaru rashen
dewunra heya bacarun Mezopotamya!
Mı va cag ya tedıb ez zaf kuen teşqelı benna
teşşi wuşşi,

va lawem dinya rın ine tırruna, tira vun
kefweşi, la tı zaf mewer lawem tı nyeb serxweşi!

Mı va day wextıg ya wiyena ben aya Volkan kwe miuntiniata, alışkye
ben sur se rengen çecele adırya!

Deyk Va; kem nyeb wıyeyış ye heya emir dinya!

Mı va day; ez zun yera şiir nısenu semed yeya, ya pe ecyeb munena
vuna seni mümküna! Çi vun de pel niye pa ha firrena!

Va lawem ez yeqi ken pel niye tuwa!

Mı va dayke ya mı çımuverd hen nazıka ez re re tersenu ez vun yo ruc
belkia ez nieşk xu tepiş o wered şyer xwera, ser sinexu ken pit ez vun
yedi pired qelbxura,

ez geren gıryed (connesion) hemu hücrexuwa tira vac rehet vınırı herçi
normal, ha verena!

Ma ser ezmuna ni, ma he ser erduna!

Dayk va; hulik sabi encax eşken o hayd hisbıkır fakat insun er ko xu vıra!

Mı va daye haskerdış çıneya?

dayk va; cüyeyış ser zerra!

m'Ët'o. (Metin Tunç)

TU DİMA

Şayîşe tu vînbîyayîşe mino
şayîşe tu tenayî mi
tengasî mi tu dima
bekesî mi tu dima
tu dîma astareyî pereyî
tu dima aşm qeleşîya
tu dima nî roj rojû
nî zî şewa
nî mi tîj dîya
nî zî aşma..
çînbîyayîşe tûra ez
bîya ker
ez bîya lal
ez bîya gej
ez bîya abdal
ez tu serra bîya yew
merdim kal
zereyê mi bîyo kefû
kendal
zereyê mi biyo teli û
gercal
û kezeba mi kewta
adir
cîgera mi bîya zix(ğ)al
tu dima.
çînbîyayîşe tûra payîz
bîyo derg
darû pel nîrişnayo
her wext zimistano
xirabîye şarîstano çînbîyayîşe tu
raşayîşe bajarî mino çînbîyayîşe tu
çînbîyayîşe tu dejî mino
çînbîyayîşe tu barkerdîşî mino.

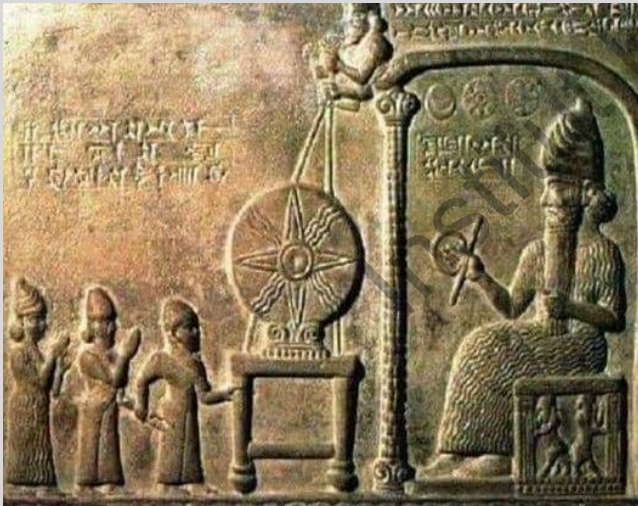

Musa DENER

Zonayé Sumeron derheqî ilîm dî bî temaşa doré wéxt xui pîeré medenîyeton ra vernîdîb. Ziwon, doctotoré, matematîkîd xebaté yin ma eşkén vace "yo millet a qadîma" Ew tarîxid sobnîya millétîz cuyé lia ma eşkén vac medenîyetra zaf cîerdîb o sé qomon camendon cuyéné(ilkel toplum). Lîa Sumeron pé maden wuşka ra, kera ra, kerpiç ra newî newî cé viraştî. Goré ew wext vayé awk dé a o eya awk arda pîeser o pé baraj virast o awk mihfîze kerda. Nistîş mix, pé Zigaruton lekoliné astronomî pîer yin ra bî vila...

Welat pé yo merdîm çîhat o holya yen pîera, lîa pé yo xayînîz rîcen.
Yo vaté Sumeron

Merdîm sare mîrçik
Anun dî mitolojîyê
Sumer o Akad dî yo
şexsu. (V.Î 2600-
2400) BRITISH
MUZE.

In Kole mîl yîd to rî yo zencîr ra, helqawa
zerré mezélîd ama vénayîş. Kom gé bizon
koletîyê kom bezîrgan, békna kom
arîstokrat kerda. Mazîk qéd o zencîr ma
éstî lîa ma ra nésênî. Semedok békna gon
ma decen éra ma qemîş nibén bıqerfne.
Innî kole Fransad yo Mezél Galya Romadî
ame kindîş o ame vénayîş.

ŞIKYO

En vernî çîm tu şî hot qelemê xuerî
Bacî yo tênayê quzdena kuçon layşinon ra
Ez bin yo vırısne dar a guazîerid
Şîkyo ,tênaverdîş tênayê xuîr
Geyalon xuwo nîemceton ra
Pîerê hermonid lele letê qedêr xuîr
Şîkyo ez
Hîna zîed xu ra
En zîed tu ra
Qalon nîyemceton ra
Pel kuayîş mîrçikon ra
In cuyayîş zurkêr o dî rî ra
Şîkyo ez
Geyalon xû wo pînekerdon ra
Villê kuçî bacar ra
Naliyê hûyayîş xû ra
Zergunê çimon tû ra
Şîkyo ez darak ma hêvî tî ra
qerefnênê
Raharok ma girvazd tîra amênê xu
Şîkyo ez
Huyayîş tuwok şaironîr ben şîr
çîm tu wo zêngîk tê bên kafiye
Şîkyo ez
Hononik vênayîş yînrak ez tersenê
Raharok gê tîra bişînê tor tu wa
Vırısne darê valîer ra
Qehwe talok mî şimîtyê deston tû ra
Şîkyo ez .
Ez merdo yo şoyê şemî'k gre dîyena
yekşeme
Ço nîozon
Tî nîyozona
Ez şîkyo mezelon bîewaharon zerrê xû ra
Çeq adîr çimon tû ra
Hîvîyak ez sera merdyê yo qunçîk daldê hûyayîş tu'd
Ez şîkyo.
Ez şîkyo sê xetê êrdlerz bînatê Çolîg o Xapiyetid
Letê lete rîco xu ser
Dîês hevî ya herîn terkê
Çîm tu wo zêng rîcê mî ser
Bîn hûyayîş tûd ez merdo yo şoyê şemîk gre dîyena yekşemî

Tari LOLA

TI GEYALEY GEYALUN MINA

Mi sêr kerun a nûşt numê tûi
Zer hasrêr wîyayiş o gumê tûi
Ez biu aşiq êy Çimun o qumê tûi
Ti ğêyalêy ğêyalun mina

Mi numêy tû nûşt mûn telid sêr gula
Ti şewêy mid ruaşna sêy aşmo çila
Ez tû vînên Piorêy
dêrd mi bên vila
Ti ğêyalêy ğêyalun
mina

Mi numêy tû nûşt
a'zmuna
Ti vilikêy mûn têlî
yo lemuna
Ti ruaşnayê in wîrd
çimuna
Ti ğêyalêy ğêyalun
mina

Mi numêy tû nûşt
mûin astarund
Mi tûr kueşk viraşta
mûn darund
Mi tûir çir viraşta
mûn warund
Ti ğêyalêy ğêyalun
mina

Numêy tûi kot mûn in bacar
E'şq tû verd ez bîyu vacuer
Cêy tûi how sarêy mina cuar
Ti ğêyalêy ğêyalun mina

Ti ça mena delalîyê delalu
Ti kota zerêy Piorêy qalu
Dêst mi têpîş maşuer miyalu
Ti ğêyalêy ğêyalun

Ahmet Çiçek

NEWROZ ŞIMA FÎRAZ BO!

Newroz qesê dê girana. Ê kê Newroz'î telêfuz bikemê eno manê roca newiyê/teziyê. Gel û qey na roce/roje anîya bîya muhîm, ewro xelqê kurmançîye na roce/roje sera merdena xo dano. Seba na roce/roje xo kişeno, vecîno meydana, vecîno koa, vecîno, raa û dirba. Tabî çîroka na roce kî esta. Hebê senê qeyde na rocê, milletê kurdre bîya azadîyê, biya umud, bî serkeftin, bîya tekoşîn.

Naye ra 2600 serara raverî, gore tariqa verê milade 612'de wertê Kawa û Dehak de verda ra. Çixa kê hebê mîtolojî no efsane bero vatene kî, bingexo esto. Vane kê; Dewrê verdê serê milletê xora ju/yew hukumdar/kral bîyo. No hukumdar zaf zalim bîyo. A kê nêarda milletê xo serde nê menda. Xelkê dorme ne hukumdar hukumdar ra yaxexo nê xelesneno ra. Hukumdar keyfê û eşqexo de dewran rameno. Mal û milkî gore canê xo weno, roşeno, keno vila. Milete nê hukumdari kî, veşano, be malî û mülkî o. Bêkes o, serpae xo çîno. Be naye kî, serê xanera timî ju/yew xorte hebê zor ceno, xore serê birnêno. Serê qoncane hukumdar ra di ejdehari biye. Ne ejdeharî xo hebê gonya domana kenê weyî.

Namê na hukumdariye ki Medya bîya. Sinerê Medya de milletê kurdan weşîya xo ramenê. Dehak kî, hukumdarê Medya bîyo. No zulme Dehak'î millet sera zaf giran bîyo. Milletî waştî ne zulme hukumda ra raxelesîyo.

Na sate de ju/yew egît vecîno. Name nê egîtî Kawa bîyo. No emsalane xo, egîta û şoreşkera ano pêserê qesêkeno. Qesê xo kenê jui. Wazene kê, dewrê ne Dehak dewdenê, hukumdarîna Dehak ra bixelesîye ra. Milletê xora kam xizmetê keno, kamo kê zulm keno, kamo kê vîjdalîyo o hukumdartênê bikero.

Kawa egîto, be daye kî şurxane xo bîyo. O bê xo kî şurkir o. Yane cao ke demira kune, kama û kardiya virazene, şur îcat kene esto. Devre verde herba, hebê ne çîmîya kerdenê. Bîyayîna Hz. İsa'yra raveri (M.Ö) 612'de millet biyo top no hukumdar 21 adare de devndo peyniya zulme hukumdarîna Dehak'î arda. Millet zulme Dehak ra xelesno ra. Mileti name demirci Kawa'î xovera nêkeno. Na mesala hebê qesa hetan ewro nîa ama.

Hebê tariqa û wendoğa kî Firdevsi naye ra 300 sere raverî kî kitabe xo „Kral Kitabe Şahname“ de vato; `Newroz bayrama kurdana´ (The Shah Namah of Fadusi, Alexander Rogers, pl. 32)

Na roca/roje heyana nika mileta werte xo de timî fîraz kerda. Seba nayekî kurd gere koletîye qebul mêkero. Heyana azadîye soreşkerdena xo bikero. Newroza ma kurda binbarek bo, piroz bo.

Bimane weşîye de.

Ali Kızılgedik

ÉSIR'E YEXK

Yexk pê Dar'ê Yêniya yo mîntîqa wa zê Mîstun Buêtiu, zê Zîktê.

Éşîrê Yexk ser henar punsê u çoras'id bi vîla her yo niyo yo heta çî sebeb ra çî nîzun. Nîşte çîniyu ayêg ma pilun ra erşnawit ayê guerî ma'z va ma bînis wa vin nieb. Qê wa vin nieb? Tarîx çoy vînîb se çozîk ben vin. Éşîrê Yexk seré 1540 id bî vîla la zer'ê Çoligîd bî vîla. Tay şî dew'ê ğêrib, tay şî dew'ê Vîlwari, yo qîsîm şî Şabun, Çîris o yo qîsîm şî Armelûî. Yo qîsîm'iz şî Parmuk'îd no ruî tayîz şî hesun'id no ruî ca do xui. In dêw'ig numê yîn vîren pior yo bağır'a pior yo eşîr'a. Tay'iz cê xuid mênd . Darf yêni gîrd'îb hirî eşîrun pilunra umîên wertî. Éşîr'ê Yexk, eşîr'ê Zîktê o eşîrê mîstî'u. leşîr'ê Az Mîstîun ser kota umiyawa Az .Az o Mîstîu yo eeşîr'a. Bîmuni wêşîd'a.

Mahmut ar

RIYER DERG O DÛIR XUID MIJIN BEN BARI.

Mesla'g ser vajien'a xewer a giruna.
Çımun xui piorcen !
Sîné xui bîd vêrni ser!
Zincirun mêzg xui bı qerefn.

Hêvêr xui lîêl'a/ tariya.
Wext ra wext, hiel ra hiel,
Pêniyê yê zelal'a.

Hiel'ê şabîyayışdı dı lîng/
serguevendi dı derdun ser
Dêr mêyıt u ser dêf sinê
xui..
Wext şahad, axir zamun
deftêr yı wo.
Vêj sêr kuê şêm! Çımun xui
piorcen, wird destun xui
berz ak!
Zêr rê xuirra verad hêt
serinciêr'a .
Çıqas hiesir çıqas dêrd yo ıemır.
Hetan ce tuid est, veng berz 'ra

Ez ha iTiA
Viiziêr mî'iz iTiAB
Soway mî'iz iTiAW

Sırrı Bûkebudrac

Ma'z Êst

Bîyayîş o
Çinebyayîş dî
Ziwon yo Pird u

